

Jest pravdou, že bez lásky k vlasti nemůže být žádný stav, ani vyšší ani nižší. Neboť vpravdě i nižší třídy lidu musejí přinášet obecnému blahu často mnohé a těžké oběti. A ty oběti nebývají vždy takové, aby se od nich daly vynutit násilně; jenom láska sama může je přimět k tomu, aby je přinášely samy jako dobrovolný dar. Co mám však říci o vás, o stavech vyšších? Je nadmíru jasné z povahy věci a je potvrzeno zkušeností všech staletí, že jestliže vás nebude naplňovat láska k vlasti, stanete se brzy její nejstrašnější metlou, jejími zrádci a vlastní příčinou její záhuby. Snadnější příležitosti, kterou máte ke konání dobra i zla, budete zneužívat vždy ke zlému, jestliže ve vašich srdcích nebude žít láska k vlasti. Tehdy nepečuje stav kněží a učitelů o blahodárné osvícení lidu, o vyhubení škodlivých předsudků, ale naopak, neboť má z nich prospěch, snaží se je udržovat a podporovat. Tehdy zabývá se stav lékařů léčením jen bohatých a vznešených, kteří mu mohou každé slovo draze zaplatit, chudí však hynou ve svých chorobách bez pomoci. Tehdy mocní dovedou se dělat ještě mocnějšími, dovedou uchvátit pro sebe pomalu, lživě a zálučně veškeré národní bohatství a dbají pramálo na to, že všichni ostatní musí kvůli nim postrádat — nechci říci prostředků k vyšší duševní blaženosti, nikoliv — ale prostředků k udržování svého holého živočišného života, nutné obživy, oděvu a obydlí. Strašlivá zvrhlosti ve státech, v nichž na bídě tisíců namáhavě staviš toliko domnělé štěstí několika! Ty můžeš být jenom tam, kde vyšší stavové vykořenili ze svých srdcí všechnu lásku k vlasti a ponechali si jako pláštík pro svou zlobu pouze jméno, prázdné, ale zvučné.

Avšak bylo by snad možné se obávat, moji přátelé, že národ, zcela proniknut láskou ke své vlasti, bude dbát jenom o svůj prospěch a k sousedům se bude chovat tím nespravedlivěji, že příliš zaujat svými vlastními přednostmi, bude všim cizím pohrdat a touže po vlastním zvětšení, bude užívat každého protiprávního a hanebného prostředku ke škodě národů ostatních? Na to odpovídám: k oné lásce k vlasti, kterou jsme popsali, nepatří nikterak, že si národ tvoří příliš přemrštěné představy o svých vlastních přednostech; žádáme jen, aby je podle pravdy znal a jich si vážil...²

Jestliže je láska k vlasti tak znamenitým statkem, moji přátelé, musí nám být dvojnásob důležitou otázkou: čím to, že v naší zemi tak velice upadla? Příčinu toho nalézám obzvláště ve třech věcech: v tom totiž, že naši spoluobčané neznají jejich

předností, v nerovném stupni vzdělání jednotlivců a konečně v hmotném i duchovním zeslabení, v němž nyní vlast je.

[Tyto tři věci dále rozebírá a pokud se týká první příčiny, ptá se:] Zda není půda, kterou obýváme, daleko široko nejmúrod-

nějším zemským pruhem?... Zda nekvetou u nás tak mnohá umění a řemesla sama od sebe...? Ale poznává to také Čech? Ví-li pak, jaké má přednosti a jaké síly a vlohy k ještě daleko větším přednostem? Ani v nejmenším o tom nic neví a sebe sama za nic také pokládá; stydí se za svou vlast před jinými, ve všem, od nejdůležitějšího k nejnepatrnějšímu napodobuje cizinu, svému úsudku nedůvěřuje. Jak je možné, aby si vroucně zamiloval svou vlast ten, kdo jí tak pohrdá? Můžeme milovat to, za co se před lidmi stydíme?

A ještě větší překážkou lásky k vlasti je nerovný stupeň vzdělání, který mají jednotliví občané naší země. Jak tlačí toto zlo naší vlast více než mnohé jiné země! Není na tom dost, že dvojí mateřská řeč v naší vlasti sama o sobě již znesnadňuje vzájemný styk občanů, ale ona je také příčinou, že německy mluvící část národa jde zcela jinou cestou za svým vzděláním než ta, která hovoří česky. Prvá jde obyčejně před druhou, pohrdá jí pro její nevědomost a předsudky. A druhá část považuje první za sektu, nepravým osvícením zkaženou a zemi nebezpečnou a jsouc sama v opovržení, mstí se dvojnásobně strašlivou nenávisť. Tak, ubohá vlasti, vládně v tvém nitru zhoubný rozpor, tak jedna část tvých občanů nenávidí část druhou. Jak by mohla v tak kruté bouři vzklíčit, kvést a plody přinášet útlá květina lásky k vlasti?

A to zvláště v těchto nepříznivých dnech, kdy tvoji obyvatelé jsou hmotně i duchovně zeslabeni! Neboť, bohužel, v této době všeobecné bídy, kdy téměř žádná země v Evropě nezůstala ušetřena ran různého neštěstí, ovšem i naše země utrpěla mnoho citelných škod. Byla zadržena ve svém rychlém pokroku k dokonalosti, ba byla dokonce stržena zpět. Světlo osvícení, které po několik desetiletí šířilo v této zemi své blahodárné paprsky tak mile a laskavě, zatemnila válka svými bouřnými a dusnými mraky. Nevědomost a pověra začínají opět vládnout. Dvojaké světlo soumraku způsobilo, že jsou lidé nevázaní a nemravní; tlak drahoty a pro některé třídy lidu znesnadněný výdělek učinil nás sobečtějšími a zatvrzelejšími, probudil ducha úplatkářství, svedl k ohavným podvodům a útiskům...

[Je ovšem třeba odstranit tyto tři příčiny úpadku lásky k vlasti; rozšířit pravou znalost předností vlasti. Národ musí poznat, že jeho země je bohatá, že Čech je schopný věd, činů.]

Aby však národ, který o sobě tak příliš skromně smýšlí, tomu všemu věřil, musíme ho seznámit s dějinami dávnověkosti, s velkými skutky jeho předků. Ať naslouchá s údivem, že jeho předkové to byli, kteří ovládli celé Německo a rozšířili svůj vliv na celou Evropu, že jeho předkové to byli, kteří pěstovali vědy šťastně a úspěšně a že u nich moudrost měla své sídlo; že u nich vzešlo nejdříve světlo osvícení a rozlilo se po celém Německu a celé Evropě. Ať toto vše slyší národ a naučí se z toho vyvodit snadný závěr: co kdysi bylo, musí se i nyní stát možným, neboť dosud vzchází nad naší Čechi totéž slunce; byli jsme kdysi velikými, a budeme-li chtít, můžeme jimí opět být!

1831, 1. ledna

Rozvoj české národní vědy a literatury byl silně brzděn tím, že v Čechách nebyli nakladatelé ani instituce, kteří by pečovali o vydávání hodnotných děl. Proto muzejní Sbor pro vědecké vzdělání české řeči a literatury, skládající se z Palackého, Jungmanna a Jana Svatopluka Presla, dal podnět ke zřízení zvláštního peněžního fondu, Matice české, která napomáhala při vydávání českých knih. Provolání sepsané Františkem Palackým mělo nadšený ohlas mezi českými vlastenci a Matice byla právem považována za první českou národní instituci. Zatímco zemsky vlastenecká šlechta, citící nacionální charakter tohoto podniku, od počátku se ho stranila, národně uvědomělá buržoazie, zejména vlastenecká inteligence, jej obětavě podporovala. Díky této obětavosti se v krátké době sešly značné peněžní prostředky, které umožnily vydání Jungmannova Česko-německého slovníku, Šafaříkových Slovan-ských starožitností a mnohých jiných významných děl. Muzejní sbor a Matice česká se i jinak snažily pracovat ve prospěch českého národa a česká liberální buržoazie tak ve třicátých letech získala v zemském muzeu legální středisko, které účinně napomáhalo rozvoji české vědy a kultury i národního hnutí.

Vlastencům národní literatury naši milovním. Časopis Českého Museum V, 1831, díl I, str. 117n. Viz též Františka Palackého Spisy drobné III, Praha 1902, str. 343–345.

Ačkoli naše literatura národní, za slavného panování J. M. císaře Františka I. teprv znova okřívající, již některými zdařilými plody honositi se může, přece že vždy ještě chudá i nedospělá jest, zapírati nelze. Kterékoli české knihy za našich časů tiskem na světlo vycházejí, ty svůj znik jen ve vlastenecké horlivosti několika spisovatelů mají, kteřížto nejen čas, ale i jmění své — ani odměny, ani slovutnosti jaké za to neočekávající — vlasti v obět přinášívají. Avšak pohříchu příliš často stává se,

že když odjinud nemálo spisů nezralých a nepotřebných literatury naší více ke škodě nežli ku prospěchu na světlo se vydává, mezitím i nejlepší spisovatelé naši, nemajíce potřebného nákladu, prázdniiti musejí.

Pro zastavení takového zlého a pro způsobení literatury naší jak vůbec zdárnějšího zniku, tak i prospěšnějšího směru již několikrát od vlastenských mužů soukromí i veřejně navrhováno bylo, aby z dobrovolných peněžných sbírek ve vlasti nějaká zvláštní pokladnice ku pomoci vydávání dobrých českých knih se založila.

Když pak posléze slavný výbor Společnosti Českého museum podle základních pravidel svých, od J. M. C. nejmilostivěji stvrzených, dne 11. ledna 1830 z oudů společnosti své zvláštní Sbor čili Spolek pro vědecké vzdělávání řeči a literatury české ustanovil, oudové sboru tohoto za povinnost sobě položili, aby věc tak důležitou ve své zvláštní uvážení vzali. I stalo se a s poradou i schválením Výboru Společnosti uložena jsou následující pravidla, kteráž tuto šetrnosti a ušlechtilému vlastenectví všech věrných Čechů s důvěrou podáváme:

§ 1. Z darů peněžných, u milovníků vlastenské literatury jen jednou sbíraných, založí se zvláštní pokladnice jménem „Matice česká“.

§ 2. Pokladnice tato k tomu cíli se ustanovuje, aby k vydávání dobrých českých knih buďto vůbec prospěšných, buď i vědeckých aneb krasořečných napomáhala i je usnadnila.

§ 3. Sbor musejní pro řeč a literaturu českou s pokladnicí touto pod zvláštním dozorem a správou jednoho z Výboru Společnosti nakládati a oučty své každoročně témuž Výboru k veřejnému oznámení podávati bude.

§ 4. Každý dar, když Sboru dodán bude, napřed ve všeobecné Spořitelnici české se uloží, a kdykoli tím způsobem nějaká hlavní jistina se sejde, ta na pragmatikální základ pod ouroky se půjčí, ourokové pak sami každoročně podle oumyslu v § 2. oznámeného vynakládání býti mají.

§ 5. Každý jakýkoli dárek, k tomu cíli vlastensky obětovaný, vděčně přijat bude; kdož však koli neméně nežli 50 zlatými ve stříbře, buďto najednou, buď po lhůtách, které sám sobě uložiti může, přispěje, ten mezi zakladatele Matice české počítán bude.

§ 6. Zakladatelé Matice české dostanou darem a bez platu jeden exemplář každé knihy, která budoucně nákladem aneb pomocí pokladnice této vydána bude.

§ 7. Jména všech zakladatelů i podpůrců Matice české i se

sumami jejich osobních příspěvků ročně tiskem veřejně ve známost uvozována budou.

§ 8. Podle dostatku a zásoby peněžní v pokladnici Sbor ustanoví, které a jak mnohé knihy ročně vydávány býti mají; na to pak obzvláštní svůj zřetel obrátí, aby časem ouplný a kriticky vyhotovený slovník českého jazyka, jakož i reální encyklopedie na světlo vyšly.

§ 9. Příspěvky přijímají se v Praze u podepsaných oudů sborových nebo u bibliotekáře Národního museum p. Václava Hanky, kromě Prahy pak u sběrajících oudů musejních, kdežto i složení týchž příspěvků tomu, kdož toho požádá, zvláštním listem se potvrdí.

V Praze dne 1. ledna 1831

Od Sboru musejního pro řeč a literaturu českou

Josef Jungmann v. r.
Jan Svat. Presl v. r.
Frant. Palacký v. r.
Rudolf kníže Kinský v. r.

TAŽENÍ RUSKÝCH VOJSK PRAŽSKÝMI MĚSTY

1799

Na utváření českého politického a národního myšlení mezi vzdělanectvem a hlavně u prostého městského a venkovského lidu mělo vliv přímé poznání a styk s ruským člověkem, když našimi zeměmi za napoleonských válek procházely a určitou dobu zde pobývaly ruské pomocné vojenské sbory. Tento styk posílil slovanskou myšlenku a povědomí o kmenové a jazykové příbuznosti Čechů a Rusů. Šíří i hloubku ohlasu pobytu ruských vojsk dosvědčují hojně lidové zápisy, písně a paměti. První ruské sbory procházejí od východu na západ od prosince r. 1798 a hlavně pak v létě 1799 pod vedením maršála Alex. Vas. Suvorova. Po nezdařeném švýcarském tažení za druhé koaliční války proti Francii vracejí se v zimě v l. 1799–1800 do vlasti. Později byla v našich zemích ruská vojska r. 1805 a hlavně pak ke konci válek, v období závěrečného protinapoleonského tažení v letech 1812–1815.

Jan Rulík, *Kalendář historický, díl III., Praha 1800, str. 198–202.*

Dne 11. téhož měsíce¹ v 1 hodinu s poledne pod správou ředitele první kolonie pana generála lajtnanta Kozlova, silná jsouc 6 950 mužů a 4 703 koní, ve vši parádě a s hlučnými muzikami, zvláště myslivci, majíce svou hudbu v samých lovických troubách, táhla. Předcházeli uralští kozáci s neobyčejným krojem, zbraní a vysokými píkami, jejichžto vůdce, Borodin, nesa na prsích veliký kříž a v ruce šavli s diamanty vykládanou, kterouž byl koupil od tureckého baži za 1 500 dukátů, byl muž znamenitý a vážný, s nímž jsem měl čest před branou mluvit, ležícím na zemi na prostřeném koberci a očekávajícím shromáždění kozáků svých. V té kolonii byl regiment uralských kozáků, regiment gaudovičských a svečinských dragonů, regiment myslivců Tylov, granatýrů Saken a mušketýrů Kozlov. Tito uralští kozáci pocházeli z Asie od moře Asiatského, jenž ruským jazykem slove Chválenské moře, mare Caspium, a počítá se odtud až k Rejnu přes 600 mil německých...²

A abych vpravdě všecko krátce řekl, veškerému tomuto lidu právě slovanská udatnost z očí vyhlédala a byl lid vybraný a statečný, jakýž jen sobě u vojenského stavu představití můžeme. Množství veliké bylo mezi nimi, kteříž na prsích měli 2, 3 i 4 stříbrné peníze na znamení své udatnosti; tito pak, aniž více peněz na prsích nesli, bojovali u Očakova³ a na tuto pevnost šturmem hnali. K podívání se na tyto hrdinské Slované, aniž s námi Čechy skoro jednoho jazyka užívají, sešlo se domácího pražského i cizího lidu veliké množství, i také muži rodu velikého a znamenitého z té příčiny do Prahy přijeli. Veliké to bylo potěšení pro nás a oni jsou též velikou radost z toho měli, že my jsme s nimi a oni s námi jazykem slovan-

ským mluvit mohli, ano i také proto, že jsme na place podle mostu mustrunk jejich vojenský po slovansku slyšeli a dobře mu rozuměli, a protože slovní pání Pražané zažhnutí staročeskou u[p]římností velmi vlídně a laskavě k tomuto zajisté znamenitému vojsku se zachovali, a jak pání stavové čeští, duchovenstvo, tak i obyvatelé stavu vyššího i nižšího, jakož jen možno bylo a příslušelo, rádi mile k polehčení a uctění jeho všecko učinili, začež také tito znamenití Slované velmi vděční se prokázali.

¹ Tj. 11. července 1799.

² Rulík vypočítává a popisuje příchod dalších jednotek ruského vojska do Prahy ve dnech 13., 15., 17., 19. a 21. července 1799 a svá pozorování uzavírá dalšími slovy.

³ Očakov – důležitá námořní pevnost turecká, blízko Oděsy, kterou za rusko-turecké války v l. 1789–1791 dobyl tehda i v Čechách oslavovaný Suvorov.

generace Palackého a Šafaříkovy dávali najevo své sympatie. Pavel Josef Šafařík ostře odsuzoval metody carského režimu, ale přitom odlišoval carismus a ruský národ.

Pavel Josef Šafařík ~~18. prosince 1831~~ 18. prosince 1831. Orig. v Literárním archivu Národního musea, sign. XVIII A 2.

— V Novém Sadě¹ dne 18. pros. 1831

Přemilý příteli!

Nechtěl bych Vás sice mnohým dopisováním, z[v]láště v čas vánočních svátků, kde se Vaše mnoholicné práce i kromě toho mnozejí, bürcovati, ale obávaje se, abych pro rozličné mne nepříjemně obstupující okoličnosti dlouhý příliš čas mlčeti nemusel, raději chci s tímto listem včasné a ještě za dobrého větru břehu doplouti. — Já jsem po dlouhé době z Varšavy opět dvě listů, od Maciejowského i Kucharského,² dostal. Ubohým Polanům nad ohromným osudem svým ani jen plakati svobodně nepovoleno! Vidím z listů těchto, že se ti přátelé tam národního pádu a neštěstí soty [!] některými slovy povrchně dotýkati osmělují. Polsko padlo smrtelnou ranou — a nevěřím, že by se více kdy pozdvihlo k novému životu. Jak sobě Rusi nyní v něm počínají, snadno se sami z novin domakati můžete: a přece to není ani jen desátá část toho, co se děje. Kam směřují, dozajista sami uhodnouti můžete tak dobře jako já. I já se těším a kochám idejí občanského spolčení národů slovanských jako Vy: ale toto sjednocení by mělo založeno býti na obapolné náklonnosti a dobrovolném snešení. Kde podmanitel surovec a ukrutník, a podmaněný otrok pána svého vzdělanější — tam z toho nic dobrého pojíti nemůže. Zdá se, že nad ranami od Rusů přijatými celý národ polský tak velice bolestí, že by raději turecké nežli ruské vládě poddán býti chtěl. To věru smutné. — Potlačení Polanů počítí brzo celá Evropa, i sami ti, co jich prožradili. Otrlým a sobeckým Němcům už pouta na rozumy a jazyky kladou: o tři léta je bude nepochybně celá Evropa nositi. — Maciejowski jen o své Historii práv slovanských (polsky psané) píše. Hořekuje, že ji do tisku dáti nemůže, poněvác prý zostřená cenzura ještě nedopustila a bůh ví, kdy dopustí! Už i sama ta slova „Slovan“ a „právo“ u těch pánů tam prorada! Naděje se přece, že třebas jak přece jen toho vymůže, aby spis jeho tištěn byl. Poslal mi obširné ohlášení německé, které na srbsko přeložené do Letopisů srbských postaviti dám. — Kucharský o vydávání rezultatů své cesty ani jen zmínky nečiní. Navrátil se prý právě tu dobu do Varšavy,

když se národní pozdvížení začalo — aniž ještě dobře ducha popadnouti mohl³ ...

Já jsem s potěšením vyrozuměl, že se přítel Hamulják⁴ po dlouhém putování svém šťastně do Budína navrátil. Psal mi to sám několika slovy. Nuže, příteli, pečujte o tom, kterak by Slávy dcera tištěna býti mohla. Na obzoru národnosti a osvicení všudy oblaky vystupují — já nic dobrého nečekám — snad by nebylo bez prospěchu, kdyby jsme Slávy dceru ještě před bouřkou a všeobecným ztroskotáním do přístavu doprovodili. Slávy dcera n y n í už jen v Uhřích tištěna býti může. Ruská vláda jen o zvěčnění svého militarického despotismu pečliva. Našim ideám ona siberské zahrady vykazuje. Abyjste ale nemysleli, že jsou to jen mé s n y, příkládám, že jsou toto slova jedné z nejvyšších osob v Rusku a v ruské službě, která jsem já na své oči čítal, ne bez mrazu a srdce ustrnutí. U nás, pro nepečlivost představených, tytíž i pro jejich svobodomylnost — aspoň nyní ještě mnoho průklouznouti může, což by nikde jinde průchodu nenašlo! (Pomyslite jen na mé Oblaky!⁵ Pražský cenzor by je pálili.) — Mezitím jsou to jen mé domněnky a myšlenky: poradte se s p. Hamuljákem a pište mi, na čem se shodnete ...

Mně z Prahy nikdo nic nepíše — slyšel jsem, že p. Hanka ruský „orden“⁶ dostal. Nevím, proto-li tak hrubě Polanům lál (v posledním svém listu), nazýváje je „vybujnělé ljácké“ plémě“. Jak nepřislušně! Chraň bůh, abychom některý slovan-ský národ tak tupiti měli! Já si jen vlády r[uské] oškřívím (ne národu), která vlastně není slovanská, ale německo-skandinávsko-mongolská. — Nad takovými lidskými křehkostmi já opravdu bolestím ...³

¹ Nový Sad, město v jihoslovanské Vojvodině, na levém břehu Dunaje; dříve náleželo k Uhrám.

² Václav Alexandr Maciejowski (1793—1883), polský historik, obírající se zejména dějinami práva a literatury. Ondřej Kucharski (1795—1862), polský slavista. S podporou zemské vlády varšavské podnikl mnoho studijních cest po slovanských zemích, avšak jejich vědecké výsledky nebyly valné.

³ Dále se Šafařík zmiňuje o tom, že se Kucharský ptá po knihách, které si objednal a zaplatil při své cestě po jihoslovanském území, a projevuje obavu, aby Kollár nebyl pronásledován za to, že byl v době polského povstání zvolen členem varšavské učené společnosti „Towarzystwo przyjaciel nauk“.

⁴ Martin Hamulják (1789—1859), slovenský spisovatel a organizátor literárního a kulturního života, sídlící v Budapešti.

⁵ Jde o Šafaříkovu předmluvu k překladu Aristofanových Oblaků a o jeho překlad této komedie. Část předmluvy vyšla v ČČM 1830, ukázka překladu tamtéž r. 1831.

⁶ Václav Hanka dostal řád sv. Vladimíra IV. třídy.

Návrh petice císaři z 11. 3. 1848

1. Aby byl utužen a pojištěn svazek mezi zeměmi k České koruně náležejícími, Čechy, Moravou a Slezskem, a ty aby zastávány byly od sněmu, každého roku buď v českém nebo moravském hlavním městě shromážděného.

2. Aby tyto země administrativně spojeny byly a zodpovědné politické, právní a finanční centrální úřady aby se v Praze pro ně zavedly.

3. Aby stavovské řízení království doplněno bylo svobodně volenými vyslanci všech měst a okresů venkovských.

4. Aby byla úplná rovnoprávnost české národnosti s německou ve všech českých zemích, školách i úřadech.

5. Uspořádání soudnictví zrušením privilegovaných soudů, zavedením neodvislých okresních úřadů a veřejným ústním jednáním.

6. Všeobecné vykoupení z roboty a jiných urbánních povinností, zrušení poddanství, stejné postavení gruntovní majetnosti z ohledů práv i břemen, bezvýnimečná závaznost k stavu vojenskému losování a co možná nic delší než 4 letou službou.

7. Aby byly zavedeny městské a vesnické obce a ty aby byly spravovány od svobodně volených municipálních úřadů. Aby zřízeny byly komunální (obecní) gardy.

8. Aby se úřady obsazovaly domácím lidem, majícím stejně dokonalou známost obou v zemi panujících jazyků.

9. Svoboda tisku s represivními zákony proti nadužívání.

10. Aby taxovní a kolkovní zákony byly opraveny a potravní daň zrušena.

11. Svobodné právo shromažďovat se a zadávat přípisy, svatost tajemství dopisů, pojištění osoby proti zatknutí bez pře-dešlého soudního uznání aneb dostižení zločinu.

12. Úplnou svobodu všech náboženských vyznání.

POZADAVKY MORAVSKÉHO LIDU A JEHO POMĚR K ČECHŮM

1848, 6. dubna

Poněvadž výpovědi pana ministra vnitřních záležitostí moc-nářství rakouského uznáno nám bylo právo, abychom se radili vespolek a naši společnou vůli slušně přednášeli, činíme to tímto ozváním pevným a uctivým.

I. Bůh, jenž rozličně rozdává darův svých, stvořil nás, dav nám přirozenou důstojnost člověčí, v způsobu zvláštní povahy lidu slovanského; chceme tedy ostati věrni tomu řízení Božímu, tedy hájíme národnost svou slovanskou a sice chceme státi pevně při kmenu neroztrženém českomoravském.

Odporujeme tedy těm, ježto by chtěli odloupnout moravský národ od českého.

II. Ale i osobnost svou moravskou hájíme; chceme totiž státi věrně při Čechách, ale nepominouti v nich, nerozplynouti, aby Morava mohla sama ostati na právu svém, kdyby Čechové někdy odpadli od svobody, ač toho bohda svět neuvidí.

III. Žádáme tedy, aby vedle společného sněmu v Praze byl i zvláštní v Moravě, jimž by se řídilo i vlastní hospodářství zemské.

IV. Jazyk český budiž jazykem obecním, anť jest v Moravě čtyrykrátě mocnější nežli jiný; však ale německému přejeme rovné právo tam, kde rovný jest našemu.

V. Slovem „konstituce“ rozumíme slušné zastoupení celého národu dle všech živností svých rovně; zvláštní vládu soudu podrobenou a vůbec, jak to jest v zemích svobodného lidu moudře zřízeno. To nám slíbil Císař Pán a to jen vděčně přijímáme.

VI. Žádáme dokonalé zrušení toho, čím byl lid zavázán majitelům panství.

Ať pomínou úřady panské čili patrimonální a veškerá poddanost jiná nežli pod zákon obecní a majestátnost. Ať tedy i se zruší všecka práva panská a feudální jako na desátky, robotu, laudemie,¹ mortuarie,² honby, práva nad řekami a podobné.

VII. Žádáme, aby všecka jednání obecní (soudy, sněmy, školy) byla veřejná.

VIII. Ať jest úplná svoboda slova, písma a tisku; kdo proviní se, budiž souzen od soudu zvlášť povoláních moudrých čili

IX. Školy po celé zemi buďtež záležitostí obecní, učitelstvo a co náleží k učení zapraviti se má z pokladu zemského.

X. Na úřady a důstojnosti přípuštění buďtež jen občané spojeného Království česko-moravsko-slezského.

XI. Po skončeném ozbrojení všech občanů počestných ať umenší se velmi počet stálého vojska.

XII. Konečně shodujeme se se žádostmi české země, pokud nejsou na odpor předeslaným článkům našim.

XIII. Přejeme Císaři Pánu Boží požehnání v blahé péči o národy své a slibujeme pevně státi při zákonu svobodném.

¹ Poplatky z převodu poddanských usedlostí.

² Dávka z pozůstalosti zemřelého poddaného.

My Ferdinand První, konstituční císař rakouský, král uherský a český toho jména Pátý, král lombardský a benátský, dalmatský, chorvatský, slavonský, haličský, lodomerský a ilyrský atd. jsme se na návrh naší ministerské rady a v dohodě s ústavodárným říšským sněmem rozhodli a nařizujeme:

1. Poddanství a poměr vrchnostenské ochrany jsou se všemi zákony, upravujícími tyto poměry zrušeny.

2. Půda budiž zbavena břemen. Všechny rozdíly mezi dominiálními a rustikálními¹ pozemky budou zrušeny.

3. Od nynějška se ruší všechna na poddanské půdě lpící břemena, služby a platy všeho druhu, jež vyplývaly z poddanského poměru, jakož i všechny naturální, pracovní či peněžité povinnosti pocházející z vrchního vlastnictví půdy,² z práva pobírat desátek, z ochrany, fojtství,³ z vinohradního práva a panství

nad vesnicemi, doposud odváděné z gruntů nebo osobami, včetně poplatků placených při postupování držebnosti za života držitelova nebo po jeho smrti.⁴

4. Za některá z těchto zrušených břemen má se poskytnout náhrada, za některá nikoli.

5. Za práva a příjmy, vyplývající z osobního poddanství, z poměru ochrany, z vrchnostenského práva jurisdikce (soudnictví) a z panství nad vesnicemi se nemůže žádat žádné odškodnění, přičemž břemena z toho vyplývající mají pominout.⁵

6. Za takové práce a naturální i peněžité dávky, které byl povinen poskytovat pánovi statku, desátku nebo fojtství držitel půdy jako takový, nechť je co nejdříve vyměřena mírná náhrada.

7. Právo brát dříví z lesů a pást dobytek, jakož i služebnosti⁶ mezi vrchnostmi a jejich dosavadními poddanými nechť jsou zrušeny za náhradu, právo vesnických vrchností k požínování i plétí⁷ a k pastvě, právě tak jako pasení na úhorech a strništích bez náhrady.

8. Komise, složená z poslanců všech zemí, vypracuje a předloží říšskému sněmu návrh zákona, který bude obsahovat ustanovení

- o výplatě vzájemných poplatků a povinností, vyplývajících z emfiteutických či jiných smluv o dělbě vlastnictví,⁸
- o zrušitelnosti těch břemen na pozemcích, která by snad nebyla uvedena v § 3,
- o způsobu zrušení nebo úpravy práv uvedených v § 7,
- o míře a výšce náhrady, která se má poskytnout, a o zřízení fondu z prostředků té které země, z něhož by se prostřednictvím státu splatila náhrada, vypočítaná pro každou zemi zvlášť,⁹
- o otázce, má-li se za dávky a povinnosti zrušené podle §§ 2, 3 a 8 b, avšak neuvedené v §§ 5 a 6 dáti náhrada a v jaké výši.

9. Patrimoniální úřady mají prozatímně dále vést soudnictví a politickou správu na útraty státu až do zavedení zeměpan-
ských úřadů.

10. Zásada náhrady za práce a naturální i peněžité dávky, vyslovená v 6. článku, nemá však vyloučit případné pozdější návrhy komise, zřízené podle článku 8., jimiž by se tato zásada mohla vysvětlit nebo omezit.

11. Bude též odstraněn nucený odběr piva a pálenky se závazky k němu přináležejícími.

Provedením tohoto zákona jsou pověřeni naši ministři vnitra, spravedlnosti a financí.

Dáno v našem císařském hlavním a sídelním městě Vídni 7. září roku 1848, ve čtrnáctém roce našeho panování.

Ferdinand v. r.

¹ Dominikál — půda panská, rustikál — půda, kterou drželi poddaní; rozdíly byly hlavně v tom, že poddaný nebyl plnoprávným vlastníkem půdy a nemohl s ní svobodně nakládat, dále ve zdanění apod.

² Za feudalismu byl feudál vrchním vlastníkem půdy, zatímco poddaný měl půdu pouze v držení. Bylo to tzv. dělené vlastnictví (dominium divisum); feudál měl vlastnictví přímé, vrchní (dominium directum), a poddaný měl vlastnictví odvozené, užité (dominium utile).

³ Tj. z osobní závislosti, poddanosti fojtu, úředníku feudální správy. Fojt v období raného feudalismu býval jedině na církevních statcích a jeho úkolem bylo zastupovat obyvatelstvo před soudem. Později byli fojti též na statcích patřících panovníkům i ve městech. Na Moravě a ve Slezsku byli zvaní fojty dědiční rychtáři. Fojtství v té podobě, jak se o ní mluví v zákoně, právě tak jako vinohradní právo, se vyskytovalo především v zemích alpských.

⁴ Obyvatelstvo našich zemí bylo zatíženo asi 200 různými dávkami a povinnostmi vůči feudálům. Největším zatížením ovšem byla feudální renta v úkonech (robota) a v penězích.

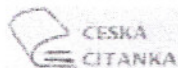
⁵ Tento paragraf se vztahuje především na vesnickou chudinu, ale též na tu část venkovského obyvatelstva, která se zabývala obchodem a nezemědělskou výrobou.

⁶ Závazky.

⁷ Jde o požínání bujně vzrostlého osení, aby nelehalo, ale šlo do klasů. Tímto způsobem, stejně jako plétím, se za feudalismu získávala píce pro dobytek, o níž byla vždy nouze. S takovými právy vrchností se však v našich zemích nesetkáváme často.

⁸ Emfyteuse (zákup) je zvláštní formou feudálního vlastnictví, která zajišťuje širší práva poddaného k půdě, především její dědičné držení. Feudální vlastník půdy zde přenáší část vlastnických práv na poddaného.

⁹ Bývalí feudálové nedostávali výkupné přímo od rolníků, nýbrž od státu, který na sebe vzal úkol vymáhat od rolníků peníze za výkup. Takovým způsobem stát zabezpečoval zájmy velkostatkářů.



A

Psaní dne 11. dubna 1848 do Frankfurtu

(K rukoum presidenta Soirona pro výbor 50 osob.)

P. P.

Dopis dne 6. dubna l. t., kterýmtžto jste mi, vysoce vážení pánové! prokázali čest, že jste mne pozvali do Frankfurtu, abych byl oučasten jednání Vašich, hlavně směřujících k tomu, aby co nejrychleji svolán byl německý parlament, - nyní právě mne poštou došel. S radostným překvapením shledal jsem v tom plné a platné svědectví důvěry, kterou nejznamenitější mužové říše německé ve smýšlení mé pokládají nepřestávají: neboť povolávajíce mne ke sněmu "německých vlastenců", propouštějí mne sami z obviňování, rovněž tak nespravedlivého, jakož opět i opět na mne uvalovaného, že bych se kdy ukázal býti nepřítelem německého národu. S upřímným citem vděčnosti v tom uznávaje vznešenou vlídnost i spravedlivost výtečného shromáždění tohoto, vidím se proto tím více býti povinen, odpověditi jemu s oteřenou důvěrou, přímo i bez ukrývání.

Na pozvání Vaše, pánové! nemohu ani sám osobou svou přijíti, ani na místě svém odeslati jiného "bezpečného vlastence." Dovolte, abych Vám nyní, co možné, krátce přednesl své toho důvody.

Účel Vašeho shromáždění jest, na místo dosavadního svazku knížat postaviti svazek německého národu, národ německý uvésti ve skutečnou jednotu, utužiti cit německé národnosti a tímto způsobem rozmnožiti moc a sílu říše německé. Jakkoli ctím toto snažení i pocit, na kterémžto se zakládá, a právě proto, že je ctím, nemohu nikterak účastniti se v něm. Já nejsem Němec, aspoň se jím býti necítím, - a za pouhého potakače, nemajícího ani mínění ani vůle, nechtěli jste mne zajisté k sobě povolati; pročež musil bych ve Frankfurtě buď city své zapírati a se přetvařovati, anebo, kdyžby k tomu přišlo, hlasitě odporovati. K prvnímu jsem příliš upřímný a prostomluvný, ke druhému pak nejsem dosti drzý a bezohledný; nemohu totiž sobě toho připustiti k srdci, abych protivnými zvuky rušil souhlas a svornost, kterouž pokládám za utěšenou i žádoucí netoliko ve svém vlastním domě, ale i u souseda.

Jsem Čech rodu slovanského, i se vším tím nemnohým, co mám i co mohu, oddal sem se zcela i na vždy ve službu svému národu. Tento národ malý sice jest, ale od jakživa zvláštní a sám o sobě stávající; panovníci jeho účastnili se od věkův ve svazku knížat německých, národ ale sebe sám nikdy k národu německému nepočítal, aniž, také od jiných po všecka století kdy k němu byl počítán. Celé spojení země české nejprve se svatou říší německou, a potom s německým spolkem, bylo od jakživa pouhé regale, o kterém český národ, čeští stavové, sotva kdy chtěli věděti, aniž toho sobě všímali. Věc tuto skutečnou vědí všickni němečtí znalci dějin tak dobře jako já; a chtěl-li by kdo ještě o tom pochybovati, nabízím se, že ji přivedu svým časem k ouplné a zřejmé jistotě. I kdyby se zouplna za pravdu přijalo, že koruna česká kdy byla s říší Německou ve svazku lenním (čemuž ale publicisté čeští odjakživa odpírali), nemůže žádnému skutečnému znalci dějin přijíti na mysl, aby, co se dotýče záležitostí vnitřních, pochyboval o někdejší souverenitě a svézákonnosti vlády a země České. Celému světu jest povědomé, že císařové němečtí, co se této jich hodnosti dotýče, od jakživa s národem Českým ani dosti málo činiti neměli, že jim v Čechách ani nad Čechy nepříslušela moc ani zákonodárná, ani soudní, ani exekutivní; že nikdy neměli práva, vybírati ze země vojsko neb jaké regalie, že země česká spolu se svými korunními zeměmi nepočítala se k žádnému z někdejších desíti krajů německých, že příslušenství k říšskému soudu komornímu nikdy se na ni nevztahovalo atd., že tudíž celé dosavadní spojení země české s říší německou pokládáno i považováno býti musí, nikoli za svazek národu s národem, ale za svazek panovníka s panovníkem. Žádá-li ale kdo, aby nad tento dosavadní svazek mezi knížaty nyní spojil se národ český sám s národem německým, jest

aspoň toto vždy požadavek nový, nemající žádného historického základu právního, jemuž já o své osobě hověti oprávněna se necítím, pokud neobdržím k tomu výslovného i platného mandátu.

Druhá příčina, která mi brání, porad Vašich býti oučasten, jest, že podlé všeho toho, co posud o záměrech i úmyslech Vašich veřejně se prohlásilo, nevyhnutelně směřovati chcete i budete k tomu, abyste navždy zemdlili, ba nemožným učinili Rakousko co říši samostatnou, říši, jejížto zachování, celost i upevnění jest a býti musí věcí velikou i důležitou netoliko národu mého, ale celé Evropy, ano lidskosti a vzdělanosti samé. Popřejte mně i také v tom krátkého a přívětivého sluchu.

Víte, pánové, která mocnost drží veškeren veliký východ našeho dílu světa; víte, že tato mocnost, již nyní vzrostši u velikost ohromnou, sama ze sebe a v sobě každého desetiletí větší měrou se sílí a zmáhá, nežli to diti se může v zemích západních; že jsouc ve středu svém nepřístupna skoro každému outoku, stala se již dávno nebezpečnou svým sousedům; i ačkoli majíc také na půlnoci bránu otevřenou, že vždy přece, přirozeným vedena pudem, zvláště na jih rozšiřovati se hledí a hleděti bude; že každý krok, kterýžby na této cestě dále ještě učinila ku předu, hrozí během čím dále tím rychlejším zploditi a založiti *universální monarchii*, t. j. nepřehledné i nevyslovitelné zlé, neštěstí bez míry a hranic, jehož bych já, Slovan tělem i duší, pro dobré lidské neméně těžce želel, byť i tato monarchie prohlašovala se za slovanskou. S touž křivdou, jako v Němcích za nepřitele Němcův, jmenují a pokládají mne mmoží v Rusích za nepřitele Rusův. Nikoliv, pravím to hlasitě i zjevně, nejsem nepřítel Rusův; naopak, pozoruji s radostným ončastenstvím každý krok, jež tento veliký národ ve svých přirozených mezích ku předu činí po dráze vzdělanosti: však ale že při vši vřelé lásce k národu svému vždy ještě výše cením dobré lidské i vědecké, nežli dobré národní, z té příčiny již pouhá možnost *universální monarchie* ruské nemá žádného odhodlanějšího protivníka i odpůrce, nežli mne; ne proto, žeby monarchie ta byla ruská, ale žeby byla *universální*.

Víte, že na jihovýchodní straně Evropy, podél hranic říše ruské, přebývají národové mnozí, původem, jazykem, dějinami a mravem znamenitě rozdílní, - Slované, Valaši, Maďaři a Němci, o Řecích, Turcích a Skipetařích ani nemluvic, - z nichžto žádný sám o sobě není dosti mocen, aby přemocnému sousedu svému na východě odporovati mohl s prospěchem po vše budoucí časy; totot' mohou jen tehdaž, když je svazek ouzký a pevný bude spojovati všecky v jedno. Pravá životní žíla tohoto potřebného svazku národů jest Dunaj; oustřední jeho moc nesmí se od řeky této nikdy daleko uchylovati, má-li skutečně vůbec platna býti a zůstati. Zajisté, kdyby státu Rakouského nebylo již od dávna, musili bychom v interessu Evropy, ba humanity samé přičiniti se co nejdříve, aby se utvořil.

Proč ale viděli jsme tento stát, jenž od přírody a historie povolán jest, býti záštitou a strážcem Evropy před asiatskými živly všelikého spůsobu, - proč viděli sme jej v kritickém okamžení bez pomoci a skoro bez rady před návalem bouře nastávající? - Proto že v nešťastném zaslepení již od dávna sám nepoznával skutečného právního i mravního základu jsoucnosti své a jej zapíral: základní totiž pravidlo, aby všecky pod žezlem jeho sjednocené národnosti i všecka vyznání víry požívaly vespolek ouplné rovnosti práva i vážnosti. Právo národův jesti skutečné právo přírody; žádný národ na zemi nemá práva, žádati, aby k jeho prospěchu soused jeho sebe sám obětoval, žádný není povinen, pro dobré souseda svého sebe sám zapřítí neb obětovati. Příroda nezná žádných ani panujících ani služebných národů. Má-li svazek, který spojuje více rozličných národů v jeden politický celek, býti pevný a trvanlivý, nesmí žádný národ míti příčiny, obávati se, že tímto spojením přijde o některý z nejdražších statkův svých, naopak, každý musí míti jistou naději, že v oustřední moci nalezne ochranu i záštitu před možnými přechvaty sousedů přes čáru rovnosti; potom se také každý přičiní, opatřiti oustřední tuto moc silou takovou, aby dotčenou ochranu mohla s prospěchem vykonávati. Jsemť přesvědčen, že ani ještě nyní v říši Rakouské není pozdě, aby základní toto pravidlo spravedlnosti, toto *sacra ancora* ve hrozícím utonutí lodí, prohlásilo se zjevně i upřímně, a provedeno bylo spolu ve všem důrazně: však ale každé okamžení jesti drahé, kýž se s tím pro bůh již ani hodinu déle neváhá! Metternich neklesl jen proto, že byl největší nepřítel svobody, ale také proto, že byl nejlítější, nejouhlavnější nepřítel veškeré národnosti slovanské v Rakousích.

Pozvednu-li tedy zraku svého za hranice české, pudí mne přirozené i historické příčiny k tomu.

abych neobracel jeho do Frankfurtu, ale do Vídně, a tam abych hledal ono ústředí, ježto se k tomu hodí i povoláno jest, aby ujistilo i hájilo národu mého pokoj, svobodu a právo. Vaše snažení, pánové! zdá mi se ale nyní směřovati k tomu, abyste toto ústředí, od jehožto moci a síly já ne samé jen země české spásu očekávám, abyste je netoliko, jak jsem pravil, záhubně zemdlili, ale i dokonce zničili. Anebo domníváte-li se, že stát Rakouský i déle ještě bude trvati, když jemu zapovíte, aby ve svých zemích dědičných neměl žádného svého, společné hlavě Frankfurtské nepodlehlého vojska? Domníváte-li se, že císař Rakouský i potom ještě co souverain bude se moci udržeti, když naň uložíte povinnost, aby všechny důležitější zákony přijímal od Vašeho sboru, a tímto způsobem aby instituce Rakouského sněmu říšského, jakož i přirozené zemské ústavy spojených království staly se pouhým stínem bez podstaty a moci? A když potom Uhry, jdouce po svém pudu, od státu se odtrhnou, anebo, což bez mála jedno jest, když samy v sobě se zvláště sestředí, - budou-li tyto Uhry, kteréž o rovnoprávnosti národní ve svých hranicích ničehož nechtějí věděti, budou-li se moci zachovati při svobodě a síle na časy budoucí? Jenom spravedlivý jesti právě svobodným a silným, O dobrovolném ale spojení se Slovanů podunajských a Valachů, ano i Poláků samých, se státem takovým, jehož pravidlo jest, že třeba nejprve býti Maďarem, a potom teprve člověkem, není ani pomýšlení; tím méně pak o spojení se vynuceném. Pro spásu Evropy, Vídeň nesmí klesnouti, by stala se městem provincialním! Jsou-li pak ve Vídni samé lidé takoví, kteří za hlavní město žádají sobě míti Váš Frankfurt, musíme nad nimi zvolati; Pane, odpusť jim, neb nevědí, co chtějí!

Konečně ještě ze třetí příčiny zpěčovati se musím, porad Vašich býti účasten: pokládám totiž všechny dosavadní projekty, říši německé dáti nové zřízení na základě vůle národní, u vykonávání za nemožné a na dlouhé časy za nestálé, nechcete-li se odhodlati ku pravému lékařskému prostředku života i smrti, - míním totiž provolání německé republiky, byť i tato byla jen formou přechodní. Všecky předpisy, o něž se potud pokoušíno, o rozdělení moci mezi polovládnými knížaty a plnovládným národem, přivádějí mi na mysl theorie Phalansterů, které taktéž opírají se o základní pravidlo, že ti, jichž se dotýče, budou se chovati jako cifry v počtech, a že žádné jiné platnosti vyhledávati nebudou, nežli jakou jim theorie vykáže. Možné, že mínění mé není důvodné, že se mýlím ve svém přesvědčení, - upřímně se vyznaje, přeji sám, aby bylo tak, - ale toto přesvědčení mám já skutečně, i v žádném okamžení nesmím tohoto kompasu dáti z ruky, nechci-li v bouřích doby nynější utonouti bez pomoci. Co pak se dotýče zřízení republiky v říši německé, věc tato leží zouplna mimo okres kompetence mé, tak že o ní nechci ani svého mínění pronésti. Ode hranic říše Rakouské ale musím každou myšlenku o republice již napřed odhodlaně i důrazně zamítati. Pomyslete si říši Rakouskou rozdělenou na množství republik a republiček, - jaký to milý základ k univerální ruské monarchii!

Konečně pak, abych zavřel obšírné, avšak jen běžně prohozené slovo své, musím převědčení své krátce v ten smysl vyjeviti, že kdo žádá, aby Rakousy (a spolu s nimi i Čechy) připojily se národně k říši německé, požaduje od nich samovraždu, což nemá ni žádného morálního ani politického smyslu; naopak ale že žádost, aby se Německo připojilo k říši Rakouské, totiž aby k státu Rakouskému pod výše dotčenými výminkami přistoupilo, má mnohem důvodnější smysl. Pakli však ani toto není po národním pocitu a smýšlení německém, nezbyvá nic, než aby obě mocnosti, říše Rakouská i Německá, vedle sebe rovnoprávně se ustrojily, svůj dosavadní svazek aby proměnily ve věčný spolek k obraně i ke vzdoře, a bude-li v tom jich obapolný zemský prospěch, aby třeba také zřídily mezi sebou jednotu celní. Ke všem prostředkům, kteří samostatnosti, celosti i vyvinování se moci říše Rakouské, zvláště k východu, nejsou nebezpečni, chci každého času rád podati pomocné ruky své.

Přijměte, pánové! výjev upřímné úcty i oddanosti mé.

V Praze dne 11. dubna 1848.

František Palacký.

[zpět na obsah](#) ● [Další: O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku.](#)

Císařský Manifest

ze dne 20. října 1860

Říjnový diplom

K Mým národům

Když jsem nastoupil na trůn Mých předkův, bylo mocnářství silnými bouřemi otřásáno.

Po skončení boje Mému citu otcovskému velice bolestného, nastala v Mých zemích, jakož téměř ve všech mocně otřesených zemích pevniny evropejské, předkem a nejprve potřeba, aby se moc vládní toužeji v jedno spojila. Obecné dobré a bezpečnost většiny pokojných obyvatelů v mocnářství vyhledávaly toho, - rozčílené vášně a bolestné rozpomínání na dobu právě minulou činily, že nebylo lze, aby se dala volnost živilům, jenž teprv nedávno nepřátelsky proti sobě byli bojovali.

Chtěje zvědět, čeho sobě rozličné země mocnářství Mého žádají a čeho potřebí mají, zřídil a svolal jsem patentem Mým, daným dne 5. března 1860 Mou rozmnoženou radu říšskou¹⁾.

Uváživ návrhy, touto radou říšskou Mi podané, měl jsem za příhodné, abych vydal dnešního dne a vyhlásil diplom, jak se mocnářství v příčině práva státního uspořádati, jaká práva a jaké postavení jedno každé království a jedna každá země míti, a jak svazek veškerého mocnářství, ale práva státního znovu zjištěn, upevněn a zastoupen býti má.

I konáním povinnost vladařskou, vykonáváje i slučuje rozpomínky Mých zemí a národů, jejich smýšlení o právech a práva od nich žádaná se skutečnými potřebami Mého mocnářství, a zůstavuje s plnou důvěrou Mým národům, aby dle dospělého poznání svého instituce Mnou dané nebo obnovené s vlasteneckou horlivostí zdárně vzdělávali a utvrzovali. Naději se blahého již rozkvětu od ochrany a milosti Všemohoucího, v jehož rukou jsou šťastné i nešťastné příhody knížat a národů, a kterýž Mé opravdové a svědomité péči otcovské požehnání svého neodepře.

Ve Vídni dne 20. října 1860

František Josef v. r.

Říjnový diplom

My František Josef První, z Boží milosti císař rakouský, král uherský a český atd. tímto všem na vědomí dáváme.

Předkové Naši slavné paměti moudře i pečlivě k tomu hleděli, aby v Našem nejjasnějším domě zřízena byla jistá forma posloupnosti, načež od jeho c. k. Apoštolského Veličenství, slavného císaře Karla VI, dne 19. dubna r. 1713 s konečnou platností a nezměnitelně

ustanoven jest řád posloupnosti zákonem státním, základním a domovním posávide platným, kterýž pod jménem pragmatické sankce znám jest a od řádných stavů Našich rozličných království a zemí přijat byl.

Na tomto řádu posloupnosti co nepodvratném základu právním a na nedílnosti i nerozlučitelnosti svých rozličných částí, s právy a svobodami jmenovaných království a zemí v srovnalost uvedené, založeno jsouc odolalo mocnářství Rakouské, smlouvami státními a mezinárodními od té doby rozšířené a utužené, vítězně všelikým nebezpečenstvím a útokům, které na ně doráženy, jsouc v tom podporováno a hájeno věrností, oddaností a udatností svých národův.

Prohlédajíce k dobrému Našeho domu a Našich poddaných, máme za Svou povinnost vladařskou, abychom mocného postavení mocnářství Rakouského hájili a pojištěním, jasných a nepochybných zřízení právních a svorné spolupráce bezpečnosti jemu propůjčili. Kteréhožto zjištění mohou úplně poskytnouti jen takové instituce a taková právní, ježto stejnou měrou se srovnávají s vědomím práva historického, s rozličností Našich království a zemí a s tím, čeho vyhledává jich pevný, nedílný a nerozlučitelný svazek.

Hledíce k tomu, kterak tím, že všichni poddaní Naši před zákonem jsou rovni, že všichni mohou volně náboženství své provozovati, že všichni, necht' jsou toho neb onoho stavu a rodu, jsou ku všelikým úřadům působni, též tím, že všichni společně a stejnou měrou jsou povinni, službu vojenskou konati a daně platiti, a že jest zrušena robota a odstraněna linie celní mezi zeměmi, společná zřízení organická a svorná spolupráce v Našem mocnářství znamenitě se rozšířila a utužila, - uváživše mimo to, že pro bezpečnost Našeho mocnářství a pro blaho jedné každé země, ježto moc státní ve všech zemích pevniny evropské v jedno jest spojena, nevyhnutelně potřebí, aby se nejvyšší úkolové státní společně vykonávali, - měli jsme za dobré, pro vyrovnání posavadních rozdílů mezi Našimi královstvími a zeměmi, a k tomu konci, aby poddaní Naši měli příhodně uspořádaného účastenství v zákonodárství a správě, ustanoviti dle pragmatické sankce a z plné moci Naší, za stálý a neodvolatelný základní zákon státní, kterýmž Nám i řádným potomkům Našim pravidlem u vládě býti má, co níže tuto položeno a naříditi takto.

I) Právo, zákony dávat, je měniti a rušiti, vykonáváno bude od Nás a Našich nástupcův jedině společně se sněmy zemskými řádně shromážděnými, a vedlé případností s radou říšskou, od kteréž budou sněmové posílati jistý počet úřadův, kterýž My ustanovíme.

II) Všeliké věci, zákonodárství se týkající, ježto se vztahují ku právům, povinnostem a záležitostem, kteréž mají veškerá království a země Naše společně, jmenovitě věci zákonodárství, týkající se mince, peněz a úvěru, cla a obchodu, též pravidel bankovního, cedulního, jakož i věci zákonodárné, týkající se pravidel poštovního, telegrafů a železnic, rovněž i způsobu i spořádání povinnosti vojenské, mají se budoucně v radě říšské a s radou říšskou vyjednávati a pomocí její vedlé zřízení vyřizovati; jakož se jedině s přivolením rady říšské mají nové daně a dávky uváděti, daně a poplatky již zavedené, zvláště cena soli zvyšovati, dle Našeho rozhodnutí, jehož datum 17. července 1860 nové výpůjčky činiti; nynější dluhy státní konvertovati a nemovitě jmění státní prodávati, zjinačovati aneb zavazovati; - konečně se mají pomocí rady říšské rozpočty vydání státních na rok příští zkoušeti a na jisto postavovati, a taktéž závěry počtů státních a resultaty ročního hospodaření s financemi zkoumati.

III) Všeliké jiné věci, zákonodárství se týkající, které v punktech výše položených nejsou

jmenovány, vyřizovány budou dle zřízení ve sněmích zemských, a to v královstvích a zemích ke koruně uherské příslušných dle předešlého jich zřízení, v Našich ostatních královstvích ale dle jich řádů zemských.

Poněvadž ale v Našich zemích, kteréž nenáleží ke koruně uherské, od dávných let i takové věci, zákonodárství se týkající, o nichž jednati nepřisluší výhradně radě říšské, společně se vyjednávaly a rozhodovaly, tedy Sobě zůstavujeme, že dáme také věci takové dle zřízení vyjednávati pomocí rady říšské, do níž se radové říšští z těchto zemí přivezmou.

Věci, o nichž jednati nepřisluší výhradně radě říšské, budou se moci společně vyjednávati také tehda, když by si toho ten který sněm zemský žádal a návrh v příčině toho učinil.

IV) Tento diplom císařský budiž neprodleně v archivech zemských království a zemí Našich schován, a časem svým vložen v zákony zemské v textu autentickém i v jazycích zemských. Nástupcové Naši mají týž diplom hned, když nastoupí na trůn, týmž způsobem podpisem Svým opatřiti, a jednomukaždému království i jedné každé zemi jej vydati, kdežto se pak vloží v zákony zemské.

Tomu na svědomí jsme se v tomto diplomě podepsali, pečeť Naši císařskou k němu přitisknouti dali a poručili, aby byl v Našem archivu domovním, dvorském a státním uložen a chován.

Dáno ve Vídni, hlavním a sídelním městě Našem, dne 20. října léta tisícího osmistého šedesátého, panování Našeho roku dvanáctého.

František Josef m. p. (L. S.)
Hrabě **Rechberg** m. p.
Z nejvyššího nařízení:
Svobodný pán **Ransonnet** v. r.

- 1) Říšská rada příslibená, v oktrojovné ústavě z března 1849 a ustavená v roce 1851, byla jedinou institucí udržující kontinuitu ústavy z roku 1849 s pozdějším ústavním vývojem v 60. letech 19. století. Až do roku 1861 fungovala jako poradní orgán panovníka. Patentem z 5. března 1860 byla vedle členů panovnického domu, říšských knížat a církevních hodnostářů rozšířena o 38 dočasných členů vybíraných z jednotlivých zemských sněmů

T. G. Masaryk - Česká otázka

náš život se určuje odporem proti náporu německému a vlády. Nejsme tak malí — život náš má pozitivní obsah, vyvíjí se pozitivně, podle toho budiž i politika naprosto aktivní. Poměr realismu ke stranám: co znamená metoda v politice. Realism uvědomělým pokračováním Havlíčka a Dobrovského.

Odsud i politický program realistický — především vydatné sociální reformy, práce kulturní, politika vnitřní. Socialisace české politiky je důsledným pokračováním obrozeneckých idejí: humanita se dnes musí pojímat méně abstraktně a extensivně, humanita dnes znamená pracovat pro ty, které jsme posud z kulturní práce vylučovali: dát jim pouze některá práva je málo — myslit, pracovat musíme s nimi a pro ně. Uslyšíme v pozdějších výkladech, že sociální otázka je po výtce také otázka česká — národ, jenž vypracoval svou národní církev bratrskou, národ, jenž ústy vyznává tyto ideály velikých předků, má v řešení sociální otázky veliký a nejnárodnější úkol.

V politice vnější je přirozený a nutný program Palackého, program státoprávní. Podle humanitního programu a podle historicky daných skutečností znamená program ten v dohodě s našimi německými krajany usilovat o samostatnost v rámci říše rakouské. Prakticky se dá dohodnutí s Němci provádět autonomií ve smyslu selfgovernmentu co největší, aby každý národ rozhodoval ve vnitřní politice sám o sobě; to také leží v pojmu lidovosti, které se dovoláváme.

Co se týče poměru českých zemí k soustátí rakouskému, tedy pokládám Palackého Ideu státu Rakouského přes různé ústavní přeměny posud za bezpečné vodítko; je litovat, že se Palacký, jak jsme slyšeli, sám do jisté míry své „Ideje“ vzdával, doporučuje program více slovanský, národní — tím, nechtě, posílil politické fantasy. Vyslovil jsem se o věci jako poslanec několikrát, zejména v řeči strakonické; pro řeč tuto z různých stran, radikálních i radikálních na oko, byl jsem podezříván z „rakušanství“. Mám-li mluvit o politice politicky, tedy na výtku tak dětinskou nebudu odpovídat — „rakušanství“ je přece v programě svobodomyšlné strany, jednal

jsem a jednám tedy i podle toho programu, když své politické zkušenosti vyslovují slovy, že naše politika nemůže být úspěšná, nebude-li nesena opravdovým a silným zájmem o osud Rakouska, kterýžto zájem si ovšem nepředstavuji jako neuvědomělou předbřeznovskou pasivní loyaltitu à la: Es gibt nur eine Kaiserstadt a podobně, nýbrž jako kulturní a politické úsilí, v souhlase s potřebami našeho lidu, pracovat ku povznesení celého Rakouska a jeho politické správy. Slychat u nás, že je nám lhostejno, co se děje v ostatních zemích rakouských — to není pravda, není lhostejno pro nás, jak se utvářejí poměry v cizích státech, nadtož, jak se vyvíjejí v zemích, s nimiž jsme tak úzce svázáni a na jejichž bližší součinnost jsme odkázáni.

Politická taktika musí odpovídat ideji humanitní: tedy důsledné využitkování všech moderních pokroků ve všech oborech společenské správy. Konservatism je obrácen k minulosti, historism a zejména historism upřílišený je jeho podstatou; radikalism si nehledí minulosti, logikou, a to logikou často velmi falešnou, upravuje přítomnost — realism se nevzdává minulosti, ale podřizuje ji poznávání věci, respective přítomnosti, a odsud tedy postavení realismu mezi konservatismem a radikalismem. Naše postavení, pravím podle Havlíčka, je uprotřed mezi stranou radikální a stranou konservativní... Od radikálů se dělíme ne tak v theorii, ale v praxi: radikálové dělají skoky, my jdeme krok za krokem. S konservativní stranou nemáme žádných osnovních zásad společných, poněvadž jsme pro pokrok, v praxi pak se s ní jen tak dalece srovnáváme, pokud i my chceme zachovat to, co bez velikého nebezpečnosti zrušit by se nedalo. Slovem — chceme rozumnou a poctivou taktiku, stejně poctivou k sobě samým i k cizím. Česká politika musí přestat být „politikou“. Žádné podlízavosti, protože nebude žádné přepjatosti!

To není učení, že zlému se nemá odpírat, naopak, má se mu odpírat pořád a všude, ale důsledně a hned od samých jeho zárodků. Kdyby lidé, tak zvaní hodní a dobří, nebyli vlastně lenoši, zlých by již nebylo. Může každému člověku nastat doba, že proti násilí musí se bránit železem, netoliko prací a ro-

zumem. I národ český by tak učinil, kdyby se mu sahalo na život. Ale tomu tak není — mluvení o hrobu a tak dále je směšnou a ponižující frází. Národ náš, jako každý, má v konstitucionalismu třeba nedokonalém tolik svobody, že příčin k násilné taktice nemá. Proto dnes volání po práci drobné je tak oprávněné — přičiňme se sami a nečekejme, že pro nás a za nás pracovat bude vláda vídeňská a jiní. Kde vadí vláda a policie našim učitelům, našim kněžím, našim advokátům, našim lékařům a jiným všem, aby nepracovali a o pokrok lidu se nestarali?

Je holým neštěstím, že si zvykáme očekávat toliko od vlády, samočinnosti se vzdávající. To je ten krajní liberalism politický, ta nešťastná víra v — policii. Přispěli k tomu naši buditelé a zejména Palacký svou historií. Je totiž osudný klam myslet, že všechna naše historie není než ustavičný boj proti Němcům a proti vládě — tak malí jsme nebyli a nejsme. Vyvíjeli jsme se i pozitivně, vývoj náš má obsah svůj a vlastní, v němž antagonism proti Němcům hrá roli velikou, ale přece jen podřízenou. V tom se realism, a to v otázce nad jiné důležité, liší od Palackého i od Havlíčka a ovšem od věčného teď politisování. Je to požadavek politiky absolutně aktivní a pozitivní; troufejme si konečně sami být většími — nejsme tak malí, jak naši vlastenečtí fňukalové nám, a tedy i jiným, namlouvají. Kollár řekl hluboké slovo: „Man nimmt in der Welt, sowie jeden Menschen, so auch jede Nation, wofür sie sich gibt, aber sie muss sich auch für etwas geben.“

K oběma politickým stranám byl realism v přirozené protivě, ačkoli sám stranou být nechtěl a nechce. Nejednou jsem sám k různým otázkám odpovídal, že realism i politicky se od obou stran liší hlavně methodou — i „ve věcech světských téměř každá otázka není než otázka metody,“ řekl už starý La Bruyére, a má pravdu. Jen úzkoprsost a malost veřejného života nedovede se povznést nad formalistickou a téměř hmotnou organisaci strany a nedovede pochopit, že i zdravější život politický, nadtož literární a sociální, nedá se vtěsnat do zpuchřelých přihrádek Staro-Mlado.

Netřeba ani připomínat výslovně, že realism, jak je tu formulován, vyvíjel se postupně a namnoze v neklidném boji, myslím však, že jsem smysl nynějšího hnutí a pravý cíl mladší generace vyložil správně. V historickém vývoji je realism uvědomělým pokračováním dob dřívějších, zejména pokračuje v šlepečích Havlíčkových, v kritické činnosti a v nazírání na cizí, hlavně německou kulturu je mu vzorem Dobrovský.

(T. G. Masaryk, Česká otázka. Snahy a tužby národního obrození, šesté vydání, Praha 1948, str. 3—4, 60—62, 113 až 114, 160—166)

PROGRAM NÁRODNÍ STRANY SVOBODOMYSLNÉ

Názorová diferenciacie politických zástupců českého měšťanstva začala již na počátku 60. let. Rozdílný poměr k několika základním otázkám – vztahu k české šlechtě, doktríně historického státního práva a pasivní rezistenci – vyvrcholil v roce 1874. Patnáctého září porušilo sedm mladočeských poslanců jednotu národní reprezentace a vstoupilo, kryto formulí státoprávního ohrazení, na půdu českého sněmu. K říšské radě však dosavadní taktiku dodržovali dál. Situace na konci roku 1874 dozrála natolik, že o vánocích byl do Prahy svolán sjezd mladočechů, na němž byla formálně ustavena Národní strana svobodomyšlná a byl přijat základní program z pera mladočeského předáka Julia Grégra. Osm bodů, které jej tvoří, je do té doby nejpracovanější politický program českého měšťanstva. Liberalismus získal oficiální stranickou podobu.

Národní strana svobodomyšlná – uvažujíc na dnešním valném sjezdu svém, kterak by jednomyslným úsilím všech svých členů mohla se přičiníti k tomu, aby českému národu zabezpečily se základy *vlastního jeho života*, mohutnějšího rozvoje a šťastnější budoucnosti, a toužíc z vřelého citu vlasteneckého k tomu, aby národ po dlouhých i těžkých zkouškách konečně vybaven byl z dosavadní národní, politické a hmotné tísně – vyměřuje po pečlivém rokování na ten čas tento úkol své činnosti:

1. Poznávajíc, že menší národové, jakým jest národ český, samostatné a čestné místo v řadě živoucích národů mohou zabezpečiti sobě jenom tehdy, když nad své sousedy vyniknou *vzdělaností a osvíceností*, a znamenajíc, že každý národ k rozvoji svému jak mravnímu, tak duševnímu a hmotnému nezbytně má potřebí politické svobody: Národní strana svobodomyšlná především bude usilovati *o zřízení upravdě svobododárná*, spočívající *na základech demokratických*, to jest *na rovném právu všech*.

Ona z týchž důvodů bude hájiti *svobody svědomí a rovného práva všech náboženských vyznání*, nepřičících se obecné mravnosti a právu; ona bude hájiti *zásad konstitučních*, přičiňovati *k opravě a ku zdokonalení řádů parlamentárních*, *k rozšíření samosprávy okresů a obcí* a vším úsilím opře se všeliké reakci, ať vychází odkudkoliv, aby národ český nebyl opět jako po roce 1848 uhněten absolutismem.

2. Tak zvaný pasivní odpor, před několika lety napsaný co obecné heslo na prapor opozice státoprávní, v poslední době pohříchu zvrhl se v nečinnost a netečnost k nejdůležitějším zájmům národa, k nejnalehavějším potřebám lidu.

Budiž tedy přední péčí Národní strany svobodomyšlné, aby místo dosavadního trpného odporu zaujal *odpor činný*, na místo dosavadní nečinnosti aby vstoupil obětavý zápas, neunavná práce a činnost ve všech oborech veřejného života, zvláště činnost na zemském sněmu českém, jako bývalo druhdy.

Poznáváme toho potřebu, všemi prostředky zasazovati se o to, aby sněm Království českého byl obelán zástupci národa českého v počtu jich plném.

Co se týče otázky o vstoupení či nevstoupení do říšské rady, máme za to, že obelání zákonodárneho sboru mimo Království české státi se může jenom usnesením většiny všech zemských zástupců českého národa, a jen tenkrát, když a pokud zjednána bude úplná jistota, že tím životní podmínky národa nikterak neutrpí a v nižádném neoctnou se nebezpečí.

3. Na sněmu zemském Národní strana svobodomyšlná skrze poslance své bude se domáhati nejen *uznání a uskutečnění samostatnosti a samosprávy Země českých na základě platného a neporušitelného státního práva*, ale bude též usilovati o vydání *spravedlivého zákona na ochranu národnosti v zemi*, aby přístě nebylo nátisků jednou národností způsobených národností druhé.

Rovní sobě v právech i v povinnostech obyvatelé této země, buďtež národnost a náboženství jejich jakékoliv, všichni svorně a společně necht' pracují o zdar a rozkvět společné vlasti.

4. Nepokládajíc sněm Království českého v nynějším jeho složení za spravedlivé zastoupení země, Národní strana svobodomyšlná bude pracovati k tomu, *aby nynější sněmovní řád volební opraven byl dle zásad všeobecného práva hlasovacího*.

V této opravné snaze usilovati bude především, aby odstraněno bylo nynější roztržení voličů v jednotlivé kurie, aby vypuštěny byly virilní hlasy, aby ustanoveno bylo přímé volení v obcích venkovských, jakož aby rozšířeno bylo volební právo i na ty občany, kdož při volbách obecních volíce v třetích sborech, posud vyloučení jsou z práva volení do sněmu zemského.

5. Jakož v *osvětě a vzdělanosti* Národní strana svobodomyšlná poznává hlavní základ lepší budoucnosti svého národa, rovněž pokládá za důležitý úkol svůj, aby pečovala *o zvelebení českého školství*, tohoto předního pramene duševního rozvoje. Proto bere sobě za úkol usilovati na sněmu skrze své poslance, aby zlepšeny byly nynější školské zákony v duchu samosprávném, aby zavedeno bylo bezplatné vyučování na veškerých školách národních a středních, aby se zlepšily platy učitelské, aby v poměru k oběma národnostem v zemi spravedlivým i přiměřeným poskytovány byly podpory z peněz zem-

ských na stavby školních budov a na vydržování obecních škol, kde důchody obce k tomu nestačí.

Však nejpilněji zasazovati se bude o zřízení české univerzity, aby národ déle nepostrádal tohoto nejdůležitějšího, pro vyšší své vzdělání nezbytného ústavu.

6. Vedle péče o politické, národní a kulturní zájmy národa strana svobodomyšlná pilně starati se bude o *hmotné zájmy* lidu.

Aby lid český, aby okresy a obce nebyly ostaveny bez zastoupení a bez ochrany, jakož pohříchu bylo od roku 1868 až do nedávna, aby nejdůležitější potřeby národohospodářské neostávaly nadále nepovšimnuty, strana svobodomyšlná na sněmu zemském skrze poslance své dle možnosti přičiňovati se bude k pozdvižení skleslého nyní blahobytu, k *zvelebení rolnictví, k oživení průmyslu a obchodu, k obhájení potřeb dělnictva* a k zmírnění nynější těžké, všeobecné tísně.

7. Přívrženci strany svobodomyšlné berou na sebe úkol, aby v lidu českém oživilo a roznítily *dřívější jeho zápal a vřelý interes ke všem záležitostem politického a národního života.*

Aby národ sám činně napomáhal účelům, jež sobě vytknula strana svobodomyšlná, aby zvláště příští činnost poslanců sněmovních našla vydatnou podporu v obecnstvu samém, budiž záhy postaráno o to, aby obce a okresy hojnými a důtklivými peticemi obracely se k příštímú sněmu žádající: za opravu řádu volení sněmovního, za upravení spravedlivého zákona na ochranu národností, za rozšíření samosprávy okresů a obcí, za zřízení české univerzity, za opravu nynějších školních zákonů v duchu samosprávném, za podporu na stavby a na vydržování škol, za zrušení školného atd.

8. Aby udržena byla stále při činnosti, jednotě a při pevném zřízení, Národní strana svobodomyšlná zvolí ze svého středu jednadvacetičlenný sbor důvěrníků, jemuž budiž uloženo, aby společně s poslanci zemskými měl stálou péči o potřeby strany, aby usnesení její vykonával a k valným sjezdům svolával politické přátele, kteří by se usnášeli o všech důležitějších otázkách, hledících k úkolům a k taktické činnosti celé strany.

FRANTIŠEK PALACKÝ

O ROZTRŽCE V NÁRODU ČESKÉM

František Palacký byl zastáncem pasivní rezistence vůči zemskému sněmu i říšské radě. Názorové rozdíly mezi staročechy a mladočechy, zřejmě od první poloviny 60. let, vyvrcholily ve sporech o obeslání zemského sněmu a poté, kdy sedm mladočeských poslanců vstoupilo v září 1874 do českého sněmu. Rozštěpení dosud jednotné národní strany potvrdil na konci roku 1874 vznik samostatné Národní strany svobodomyšlné. Česká žurnalistika byla najednou plna vzájemného osočování protivných stran, které se nezastavilo ani před vulgárními výpady. Útoků nebyli ušetřeni ani autoritativní národní vůdci. Palacký tuto situaci snášel velice trpce, byl zklamán tím, že jeho důvěra v sílu národní jednoty – tak, jak si ji představoval – se nenaplnuje. Článek, publikovaný v Pokroku 11. května 1875, obhajuje zásadovost jeho postoje a vyjadřuje přesvědčení, že je beznadějně dohadovat se s Němci za stávajících ústavních poměrů. Jediná možnost, kterou Palacký vidí, je čekat, až politické okolnosti, zejména ty zahraniční, panovníka donutí vyrovnat se náležitou státoprávní formou s Čechy.

„Mrzkost jest poroba Hospodinu,
Hřích, v porobu samochtíc dát šíji.“
(Rkp. královodvorský.)¹

„Znám já tuším lépe než jiní vlastenci starý ten nezpůsob Čechův, ba Slovanův, že rady svých starších, kdekoli jim není po chuti, neposlouchají, aniž považují, že v každé hromadě lidu, která cokoli hodného vyvésti chce, potřebí jest především autority, jednoty a kázně. Nedostatek této jest od věkův i příčinou, i hlavní známkou věčné naší nedospělosti politické. Jiní slovanští kmenové proto již zhynuli, my pak ještě hyneme. Téměř zoufávám, kdykoliv rozjímám na myslí osudnou tuto povahu národu svého. – Pokud v této věci neoblíbíme sobě proměny, nadarmo bude usilování naše, nemnohých a nesvor-

TELEGRAM M. R. ŠTEFÁNKA
DR. BENEŠOVI O VYLOUČENÍ
POSLANCE JOSEFA DŮRICH
Z NÁRODNÍ RADY V PAŘÍŽI
DNE 12. ÚNORA 1917

I. Čest a národní zájem přinutily mne k náhlému a definitivnímu rozchodu s Dürichem, který právě podal nové důkazy své neschopnosti a své perfidie; chtěl nás pomluvit u carské vlády, snaže se vzbudit pochybnosti o naší upřímnosti k věci slovanské a obviňuje nás ze stranického zaujetí pro mocnosti západní, zatímco se sám ucházel o subvenci od téže vlády.

II. Právě jsem měl o něm rozhovor s ministrem zahraničních věcí a informoval jsem ho, že Dürich je vyloučen z Národní rady českých zemí. Na moji žádost bude mne co nejdříve konfrontovat s Dürichem. Ministr, jsa lépe informován, kloní se nyní na naši stranu.

III. Veřejné mínění v organisacích mne rozhodně podporuje. Snažím se však usměrňovat jejich entuziasmus.

IV. Informujte Masaryka.

V. Bylo by dobře, aby mi Národní rada potvrdila, že je solidární.

VI. Se zřetelem ke kolísavosti a oportunistu Vondrákovu telegrafujte mu energicky do Svazu, Kijev.

VII. Přijedu brzo do Paříže.

Telegram dr. Beneše M. Štefánikovi o vyloučení poslance J. Düricha z Národní rady, dne 18. února 1917:

Předevčirem vrátil jsem se z Londýna. Otázku jsme dlouho projednávali a Národní rada je s Tebou úplně solidární ve věci vyloučení. Učinili jsme stejné rozhodnutí, když jsme dostali poslední informace. Pozdrav.

(E. Beneš, Světová válka a naše revoluce, třetí díl, Praha 1935, str. 606 až 607).

PROJEV ČESKÝCH SPISOVATELŮ
(ČESKÉMU POSELSTVU NA ŘÍŠSKÉ RADĚ)

Obracíme se k Vám, pánové, ve veliké době našeho národního života, v době, za niž všichni budeme odpovídati celým staletím. Obracíme se k Vám, k poselství českého lidu, dobře vědouce, že my, čeští spisovatelé, osobnosti v našem životě veřejně činné a známé, máme nejen právo, nýbrž i povinnost, mluvit za rozhodnou většinu českého světa kulturního a duchovního, ba i za národ, jenž sám promluvit nemůže.

Co nejdříve sejde se říšská rada, a politickému zastupitelstvu českého národa naskytne se po prvé za války příležitost, aby z její tribuny projevilo všechno, co se dosud projevit nemohlo ani tiskem, ani jiným veřejným způsobem. Želíme arci, že tribunou touto nebude staroslavný sněm království českého, a výslovně prohlašujeme, že pouze sněm tohoto království pokládáme za nejpovolanejší shromáždění, kde by se mělo o přáních a potřebách našeho národa rokovati. Ale sněmu českého tou dobou, bohužel, vůbec není, jediným svobodným forem českých poslanců může být prozatím jen říšská rada ve Vídni. Nuže, pánové, aspoň tam buďte pravdivými mluvčími svého národa, aspoň tam povzte státu i světu, co Váš národ chce a na čem trvá! Aspoň tam splňte svou svatosvatou povinnost a zastaňte se českých práv a českých požadavků v této nejosudovější době světových dějin způsobem nejrozhodnějším a nejobětavějším, neboť nyní rozhoduje se o českém osudu na celá staletí!

Povinnosti své můžete však dostátí úplnou měrou jen tehdy, učiní-li se už předem zadost všem konstitučním podmínkám, jež parlamentní život předpokládá. Jsou to nejen skutečná volnost shromažďovací před obdobím parlamentním, aby li-

doví zástupci mohli vyslechnouti přání a stížnosti svých voličů, nejen odstranění novinářské censurey ve věcech mimovojenských, nýbrž i naprostá svoboda a nedotknutelnost všech parlamentních řečí na říšské radě i v tisku — a zvláště arci úplná svoboda a nedotknutelnost všech volených zástupců lidových. Řada českých a jihoslovanských poslanců byla této svobody, této nedotknutelnosti zbavena, mnozí odsouzeni do žalářů, ba i k smrti: jiní internováni, aniž podnes ví, čím se provinili! Politická persekuce rozmohla se po dobu války měrou nikdy netušenou, a má-li nastati nový život občanský, nezbytný to předpoklad všeho jednání a konání parlamentního, je najisto třeba, abyste především vymohli všeobecnou amnestii pro všechny, kdož byli vojenskými soudy z příčin mimovojenských a jen politických odsouzeni. Český národ nemůže nynější delegaci přiznati práva, aby na říšské radě jeho jménem mluvila a jednala, dokud předem se nezajistí úplná občanská svoboda našeho života veřejného! Ale stejným způsobem odporujeme úmyslu, aby si rakouský parlament, zbavený dnes více než čtyřiceti poslanců, z nichž však polovina je na živu a má na své mandáty právo, aby si tento kusý, okleštěný parlament svoje mandáty sám prodlužoval: jen lid může mandáty dáti a obnoviti, a jen z rukou lidu může český člověk přijmouti politické zastupování jeho práv a tužeb!

Tyto touhy a tato práva národa československého nabývají nové posily a nového důrazu dosavadním průběhem světové války, za niž se dostává příští Evropě nového, demokratického vzezření, a všechna naše politika musí míti stejně veliké, osvobozovací hledisko, jemuž jest arci z minulosti třeba staré české poctivosti, staré obětavosti a oddanosti, starého, slavného zřetele na čest národa a na soud budoucnosti. Tyto krásné vlastnosti projevil český lid svým sebevědomým klidem, jež z války přes všechny svody dovedl zachovávat, aniž mu bývalo třeba poslaneckých příkazův a politických rad. Tento sebevědomý klid, tento pud sebezachování byly nejzdravějším výrazem našeho národního instinktu — a toto výmluvné národní mlčení, nezmatené sebe větším útliskem, nemělo býti až do skončení světového zápasu ničím rušeno. Teď však se

otevírají brány rakouského parlamentu a politickým zástupcům národů po prvé se naskýtá příležitost, aby, budou-li chtíti, svobodně mluvili a jednali. Cokoli řeknou a cokoliv ujednají, uslyší se nejenom doma, nýbrž i v celé Evropě, ba i v zámoří. Na Vás, pánové, jakožto na mluvčí československého národa, pohlížeti budou dnešek i budoucnost, a není sporu, čeho po Vás žádají. Program našeho národa je založen jeho dějinami i jeho kmenovou jednotností, jeho novodobým politickým životem i jeho právy a vším tím, z čeho tato práva vznikla a čím byla svatě zaručena. Doba dnešní zdůrazňuje tento program do posledních důsledků: zdálo-li se kdy, že lze jej odkládati nebo omezovati, nutká Vás doba dnešní, abyste jej rozvinuli před forem celé Evropy a pak hájili do krajnosti, abyste se domáhali jeho splnění bez výhrad, neboť český lid se ho nikdy nevzdal, ze srdcí československých nikdy nevytizela víra v slavné příští jeho splnění!

Tato chvíle nastala světovou válkou, jejím průběhem a jejími dosavadními výsledky. Evropa demokratická, Evropa národů svéprávných a svobodných jest Evropou zítřka a budoucnosti. Národ žádá po Vás, pánové, abyste byli s touto velikou dějinnou chvílí, abyste jí věnovali všechny své schopnosti, abyste jí obětovali všechny jiné zřetele, abyste v té chvíli jednali jako mužové nezávislí, mužové bez všelikých závazkův a prospěchův osobních, mužové svrchovaného mravního a národního vědomí. Nedovedete-li učiniti zadost všemu, čeho národ po Vás žádá a co Vám ukládá, vzdejte se raději svých mandátů, prve než na říšskou radu vejdete, a odvolejte se k své nejvyšší instanci: k svému národu!

V Čechách a na Moravě, v květnu 1917.

(Právo lidu, ve čtvrtek dne 24. května 1917, roč. XXVI., č. 141)

PROHLÁŠENÍ ČESKÉHO SVAZU
POSLANECKÉHO VE VÍDNI
DNE 30. 5. 1917

Zástupcové českého národa ze všech tří zemí koruny svato-václavské (české) vstupující na radu říšskou v době světoděj-ných událostí válečných, kdy stalo se všeobecným hnutím smě-řující k odstranění nadvlády národa nad národem, prohlašují:

Poselstvo českého národa vychází z hlubokého přesvědčení, že nynější dualistický útvar vytvořil k patrné újmě celkových zájmů národy vládnoucí a potlačované a že jediné přetvoření mocnárství habsbursko-lotrinského ve spolkový stát svobod-ných a rovnoprávných národních států odstraní každé nad-právní národnostní a zabezpečí všestranný rozvoj každého ná-roda v zájmu celé říše i dynastie.

Opírajíce se proto v této dějinné chvíli o přirozené právo národů na sebeurčení a svobodný vývoj, posílené nadto u nás nezadatelnými právy historickými, státními akty plně ozna-nými, budeme se v čele svého lidu domáhatí sloučení všech větvi československého národa v demokratický český stát, za-hrnující i slovenskou větev národa, žijící v souvislém celku s historickou vlastí českou.

(E. Beneš. Světová válka a naše revoluce, třetí díl, Praha 1935, str. 291 až 292)

DEKLARACE GENERÁLNÍHO SNĚMU
ČESKÝCH ZEMÍ
PROTI BREST-LITEVSKÉMU JEDNÁNÍ
(TŘÍKRÁLOVÁ DEKLARACE),
PŘIJATÁ DNE 6. LEDNA 1918

Ve čtvrtém roce hrozné války světové, jež si vyžádala bez-měrných obětí na životech i statcích národů, dějí se prvé po-kusy o mír. My čeští poslanci rady říšské, jež byla rozsudky nepřislušných vojenských soudů zbavena celé řady svých členů slovanských, a zároveň my čeští poslanci rozpuštěného a dosud neobnoveného sněmu království Českého, jakož i po celou dobu války nesvolávaného sněmu markrabství Moravského a neobnoveného sněmu vévodství Slezského, jako zvolení zá-stupcové národa českého, zdůrazňující veškerá prohlášení čes-kého poselstva na radě říšské, jsme povinni určitě a jasně za lid český a za porobenou a politicky umlčenou větev slovanskou v Uhrách vyznačiti svoje stanoviska k nové úpravě poměrů mezinárodních.

Když čeští poslanci obrozeného národa našeho promluvili za války francouzsko-německé o mezinárodních otázkách ev-ropských, prohlásili v memorandu svém dne 8. prosince 1870 slavnostně: „Všichni národové, ať velcí, ať malí, mají rovné právo sebeurčení a rovnost jejich má šetřena býti. Jen z uznání rovnoprávnosti a ze vzájemné vážnosti svobodného sebeurčení všech národů může vykvéstí pravá jejich svoboda a bratrství, všeobecný mír a pravá lidskost.“

My, poslancové národa českého, věrní jsouce i dnes těmto zásadám svých předchůdců s radostí jsme pozdravili, že dnes všechny ony státy, jež jsou založeny na zásadách demokracie, válčící i neutrální, požadují stejně s námi toto svobodné sebe-určení národů za záruku trvalého míru všeobecného.

Nové Rusko při svém pokusu o mír všeobecný vložilo do stěžejních podmínek mírových zásadu sebeurčení národů tak,

aby národové svobodnou volbou rozhodli o svém životě a usnesli se, chtějí-li vybudovati stát samostatný, či tvořiti státní celek ve spolku s národy jinými. Naproti tomu prohlásil zástupce Rakousko-Uherska jménem čtyřspolku, že otázka sebeurčení oněch národů, jež dosud nemají své státní samostatnosti, má býti řešena v každém státě cestou ústavní. S ohledem na to jsme za český národ povinni prohlásiti, že toto stanovisko zástupce Rakousko-Uherska není stanoviskem naším. Mý jsme se naopak ve všech svých projevech a návrzích tomuto řešení vzpírali, ježto po bezpočetných trpkých zkušenostech našich neznamená ono nic jiného nežli úplné zamítnutí zásady sebeurčení národů. Trpce žalujeme, že národ náš byl zbaven své samostatnosti státoprávní i svého práva sebeurčení a umělými řády volebními vydán nadto panství německé menšiny a německé centralistické byrokracie. Slovenská větev naše stala se pak obětí brutálnosti maďarské a neslýchaného násilnictví ve státě, jež přese všechny zdánlivě konstituční formy zůstává nejtemnějším koutem Evropy, a v němž národové nemaďarští, tvořící většinu, jsou panující menšinou týráni a hubeni, od kolébky odnárodňování, zůstávající takřka beze všeho zastoupení na sněmu i v úřadech, bez veřejných škol a bez volnosti ve školách soukromých.

Ústava, na niž se odvolává zástupce Rakousko-Uherska, znetvořila i spravedlivost všcobecného práva hlasovacího, rozmnoživši v rakouské radě říšské způsobem umělým počet mandátů německé menšiny a celá její bezcennost pro svobodu národů objevila se až křiklavě jasně v krutém vojenském absolutismu po dobu války. Každý poukaz na tuto ústavu znamená proto ve skutečnosti jenom odmítnutí práva sebeurčení, vydání v plen všech národů neněmeckých v Rakousku a přímo krutý, krvavý výsměch pro nemaďarské národy v Uhrách, kde jest ústava jen nástrojem nejbezohlednějšího panství oligarchie několika šlechtických rodů maďarských, jak to bylo znovu potvrzeno novou předlohou o volební reformě.

Národ náš touží se všemi demokraciemi světa po míru všeobecném a trvalém. Jest si však plně vědom pravdy, že trvalým může se státi jen takový mír, jež odstraní staré křivdy,

brutální moc převahy zbraní, jakož i nadprávi států i národů nad národy druhými, mír takový, jenž zabezpečí rozvoj národům velkým i malým a osvobodí zejména ony národy, kteří sténají dosud pod cizí nadvládou. Proto také toto právo na svobodný život národní a sebeurčení národů, ať velkých či malých a jakékoli příslušnosti státní, musí býti základem příštího práva mezinárodního, zárukou míru a přátelského soužití národů, i velkým statkem ideálním, který si lidstvo vydobude z hrůz světové války. †

My, poslancové národa českého, prohlašujeme, že mír, který by národu našemu nepřinesl spravedlnosti a svobody, nemohl by pro něho býti mírem, nýbrž jen počátkem nového mohutného a důsledného zápasu za státní samostatnost, v němž by národ náš napjal veškeré své síly hmotné a mravní až do krajnosti a v tomto bezohledném boji neustal až do šťastného konce.

Národ náš hlásí se o svou samostatnost, opíraje se o své historické právo státní a jsa prodchnut všecek vřelou touhou, aby ve svobodné soutěži s jinými národy svobodnými a ve státě svrchovaném, plnoprávném, demokratickém, sociálně spravedlivém i na rovnosti všeho občanstva vybudovaném a v hranicích historických zemí a sídel svých a své větve slovanské přispěti mohl k novému velkému rozvoji lidstva, založenému na volnosti a bratrství, přiznáváje v tomto státě národním menšinám plná rovná práva národní.

Vedeni jsouce těmito zásadami protestujeme slavnostně proti odmítání práva sebeurčení národů při jednání mírovém a žádáme, aby ve smyslu práva toho zabezpečena byla všem národům, tedy i našemu, účast a plná volnost obhájení svých práv na mírovém kongresu.

(Národní politika, 30. ledna 1918, roč. XXXVI., č. 23)

**PROHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI
ČESKOSLOVENSKÉHO NÁRODA
PROZATÍMNÍ VLÁDOU
ČESKOSLOVENSKOU
V PAŘÍŽI DNE 18. ŘÍJNA 1918**

V této vážné chvíli, kdy Hohenzollernové nabízejí mír, aby zastavili vítězný postup spojeneckých armád a zabránili rozdělení Rakousko-Uherska a Turecka, a kdy Habsburkové slibují federalisaci říše a autonomii nespokojeným národům, podrobeným jejich vládě, my, československá Národní rada, uznaná vládami spojeneckými a vládou americkou za prozatímní vládu československého státu a národa, v plném souhlasu s prohlášením českých poslanců, učiněným v Praze dne 6. ledna 1918, a vědomi si toho, že federalisace a tím více autonomie neznamenaají ničeho pod habsburskou dynastií, činíme a prohlášíme toto naše prohlášení nezávislosti.

Činíme tak, poněvadž věříme, že žádný národ nemůže být nucen žít pod svrchovaností, které neuznává, a poněvadž máme vědomí a pevné přesvědčení, že náš národ nemůže se volně vyvíjet v habsburské lži-federaci, která není než novou formou odnárodňujícího útisku, pod nímž jsme trpěli minulé tři století. Máme za to, že svoboda jest prvním požadavkem federalisace, a jsme přesvědčeni, že svobodní národové střední a východní Evropy snadno utvoří federaci, jestliže to shledají nutným.

Činíme toto prohlášení na základě našeho historického a přirozeného práva. Byli jsme samostatným státem již od sedmého století a r. 1526 jako stát samostatný, sestávající z Čech, Moravy a Slezska, spojili jsme se s Rakouskem a Uhrami v obrannou jednotu proti tureckému nebezpečí. Nikdy jsme se v této konfederaci nevzdali dobrovolně svých práv jako samostatný stát. Habsburkové porušili svou smlouvu s naším národem, nezákonně překračující naše práva a znásilňující

ústavu našeho státu, kterou sami přísahali zachovávat, a my proto odpíráme zůstatí déle součástíkou Rakousko-Uherska v jakékoliv formě.

Požadujeme pro Čechy právo, aby byli spojeni se svými slovenskými bratry ze Slovenska, kdysi součástky našeho národního státu, odtržené později od našeho národního těla a před 50 lety vtělené v uherský stát Maďarů, kteří nevylicitelným násilím a ukrutným útlakem podrobených plemen pozbyli veškerého mravního a lidského práva vládnouti komukoliv, kromě sobě samým.

Svět zná dějiny našeho zápasu proti habsburskému útlaku, zesílenému a v systém uvedenému dualistickým vyrovnáním rakousko-uherským z r. 1867. Tento dualismus jest toliko nestoudnou organisací hrubé síly a vykořisťování většiny menšinou; jest to politický úklad Němců a Maďarů proti našemu vlastnímu národu stejně jako proti jiným slovanským a latinským národům monarchie. Svět zná historii našich práv, kterých Habsburkové sami neodvážili se popřít. František Josef uznal opětovně nejslavnostnějším způsobem svrchovaná práva našeho národa. Němci a Maďaři postavili se na odpor tomuto uznání a Rakousko-Uhersko, sklánějíc se před Pangermány, stalo se kolonií Německa a jako jeho předvoj na východě vyvolalo poslední balkánský konflikt stejně jako nynější světovou válku, kterou Habsburkové počali sami bez souhlasu zástupců lidu.

Nemůžeme a nechceme nadále žít pod přímou nebo nepřímou vládou těch, kdo znásilnili Belgie, Francii a Srbsko, chtěli býtí vrahy Ruska a Rumunska, jsou vrahy desetitisíců občanů a vojínů naší krve a spoluvinníky bezpočetných nevyšlovných zločinů, spáchaných v této válce proti lidskosti těmito dvěma degenerovanými a neodpovědnými dynastiemi. Nechceme zůstatí součástíkou státu, který nemá existenčního oprávnění a který odpíráje přijati základní zásady moderní světové organisace, zůstává toliko umělým, nemorálním, politickým útvarem, který překáží každému hnutí, směřujícímu k demokratickému a sociálnímu pokroku. Habsburská dynastie, zatížená nesmírným dědictvím chyb a zločinů, jest stá-

lou hrozbou světovému míru a my považujeme za svoji povinnost k lidstvu a civilizaci přispěti k jejímu pádu a zničení.

- Odmítáme svatokrádežné tvrzení, že moc dynastie habsburské a hohenzollernské je původu božského; odpíráme uznati božské právo králů. Náš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímtež právem je sesazuje.
- Prohlašujeme tímto habsburskou dynastii za nehodnou, aby vedla náš národ, a upíráme jí všechna práva vládnouti československé zemi, která, to zde nyní prohlašujeme, bude od nynějška svobodným a nezávislým lidem a národem.
- Přijímáme ideály moderní demokracie a budeme k nim lnouti, poněvadž to byly ideály našeho národa po staletí. Přijímáme americké zásady, jak byly stanoveny presidentem Wilsonem: zásady o osvobozeném lidstvu, skutečné rovnosti národů, a vládách, odvozujících všecku svou spravedlivou moc ze souhlasu ovládaných. My, národ Komenského, nemůžeme než přijati tyto zásady, vyjádřené v americké deklaraci nezávislosti, v zásadách Lincolnových a v prohlášení lidských a občanských práv. Za tyto zásady proléval náš národ krev před stoletími, v památných válkách husitských, za tytéž zásady prolévá náš národ krev dnes po boku svých spojenců v Rusku, v Itálii a ve Francii.
- Načrtne jen hlavní zásady ústavy československého národa; konečné rozhodnutí o ústavě samé náleží zákonitě zvoleným zástupcům osvobozeného a sjednoceného národa.
 - 1) Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství, vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím; ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům. Práva menšiny budou chráněna poměrným zastoupením; národní menšiny budou požívatí rovných práv. Vláda bude míti formu parlamentární a bude uznávati zásady iniciativy a referenda.
 - 2) Stálé vojsko bude nahrazeno milicí.
 - 3) Československý národ provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vyvlastněny pro domácí

koloniaci; výsady šlechtické budou zrušeny. Národ náš převzme svou část předválečného státního dluhu rakousko-uherského; válečné dluhy ponecháme těm, kdo do nich zabředli.

Ve své zahraniční politice přijme československý národ plnou část odpovědnosti za reorganizaci východní Evropy. Přijímá cele demokratický a sociální princip národnosti a souhlasí s naukou, že veškeré úmluvy a smlouvy mají býti sjednávány otevřeně a upřímně, bez tajné diplomacie.

Naše ústava postará se o účinnou, rozumnou a spravedlivou vládu, která vyloučí jakékoliv zvláštní výsady a znemožní třídní zákonodárství.

Demokracie porazila theokratickou autokracii. Militarism je zničen — demokracie je vítězná; — na základech demokracie lidstvo bude reorganizováno. Mocnosti temnoty sloužily vítězství světla — vytoužený věk lidstva vzchází.

Věříme v demokracii, — věříme ve svobodu — a ve svobodu vždy větší a větší.

Dáno v Paříži, dne 18. října 1918.

Prof. T. G. Masaryk, předseda ministerské rady a ministr financí.



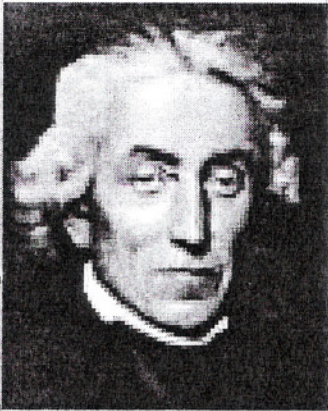

Generál dr. Milan Štefánik, ministr národní obrany.

Dr. Edvard Beneš, ministr zahraničních věcí a ministr vnitra.

(E. Beneš, Světová válka a naše revoluce, Praha 1935, III. díl, str. 472 až 477)

Úkol č. 1

Pojmenujte osobnosti na obrázcích. Připište vždy obor, ve kterém vynikli.

Úkol č. 2

Jméno, které do řady nepatří, zakroužkujte.

Sochaři: B. Schnirch, J. Mařák, J. Funke, B. Kafka, V Levý, J. Tulka

Architekti: J. Gočár, L. Šaloun., J. Chochol, J. Zítek, J. Schulz

Malíři: K. Purkyně, E. Filla, A. Mucha, J. V. Myslbek, V. Hynais

Dramatikové: bratři Mrštíkové, E. Vojan, L. Stroupežnický, J. K. Tyl, K. Čapek

Úkol č. 3

Václav – Antonín – Amálie – Quido – Josef

Patřili do jedné rodiny, uveďte příjmení:

Jaký umělecký obor je spojoval:

Úkol č. 4

Který umělecký obor spojuje tato jména?

Otakar Nejedlý	umělecký obor:
Václav Rabas	
Vlastimil Rada	
Vojtěch Sedláček	

Úkol č. 5

Přiřadte díla a pojmy osobnostem:

Česká expedice, Dějiny českého jazyka a literatury, Dějiny národa českého v Čechách i v Moravě, Stručné dějiny Čech.

J. Dobrovský:

F. M. Pelcl:

V. M. Kramerius:

F. Palacký:

Na které současné české bankovce je zobrazen F.P.?

Úkol č. 7

Okřídlené věty:

1. Seřadte slova správně za sebou: *chlebem, Kdo lidmi nesrovnává nesrovnává s s se se*

2. Doplňte chybějící písmena:

- - ast - á - o - e - a!

Určete autora a název knihy, do které obě věty patří.

Úkol č. 8

Určete literární díla, ze kterých jsou následující ukázky a jejich autory:

a) "Lomikare! Lomikare! Do roka budeme spolu stát před súdnú stolicí boží.

Hin se hukáže, kdo z nás!"

b) *Kudy plynete u dlouhém dálném běhu,*

i tam, kde svého naleznete břehu,

tam na své pouti pozdravujte zemi.

Ach zemi krásnou, zemi milovanou,

kolébku mou i hrob můj, matku mou,

vlast' jedinou i v dědictví mi danou,

šírou tu zemi, zemi jedinou!

.....

c) *Mateřidouško vlasti naší milé,*

vy prosté naše pověsti,

natrhal jsem tě na dávné mohyle –

komu mám tebe přinéstí?

.....

Úkol č. 9

Určete autora

Pojmenujte literární útvar.....

Nechod', Vašku, s pány na led:

mnohý příklad máme,

že pán sklouzne a sedlák si

za něj nohu zláme.

Úkol č. 10

Ve kterých knihách najdete tyto kapitoly? Napište nejen název knihy, ale i autora.

a) *Vodník, Štědrý den, Zlatý kolovrat*

.....

b) *Hastrman, Doktor Kazisvět, Přivedla žebráka na mizinu*

.....

c) *O praotci Čechovi, O Krokovi a jeho dcerách, O Přemyslovi*

.....

Úkol č. 11

Utvořte správné dvojice:

Dorotka a

Vilém a

Radúz a

Sultán a

Toman a.....

Úkol č. 12

Opravte chyby v názvech pohádek Karla Jaromíra Erbena:

Dva zlaté vlasy děda Vševeda

Rozum a Nerozum

Pták Ohnivák a liška Bystrouška

Úkol č. 13



Napište název pohádky

Jméno spisovatele

Jméno ilustrátora

Úkol č. 14

Přiřadte do názvů pohádek Boženy Němcové správné přívlastky:

..... *pýcha,*

..... *švagr,*

..... *Mikeš*

Úkol č. 15



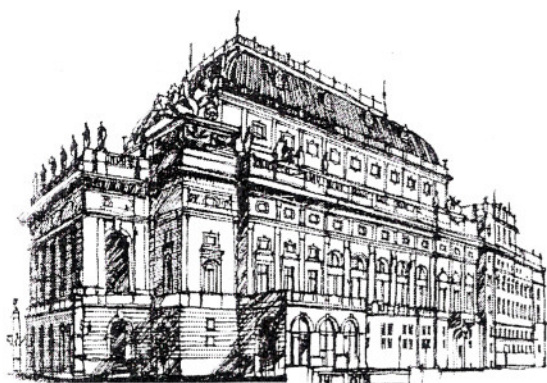
Jak se jmenují postavičky na obrázku?

Kde (ve kterém městě) se „narodily“?

Kdo je jejich duchovním „otcem“?

--	--

Úkol č. 16



Napište:

a) jak se jmenuje stavba na obrázku

.....

b) kdo ji projektoval.....

kdo ji po požáru dokončoval.....

c) v jakém architektonickém stylu je vytvořena

.....

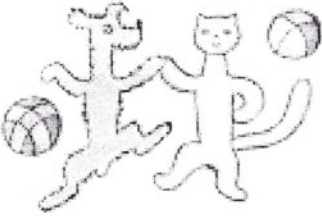

d) podle monogramů doplňte jména umělců, kteří se podíleli na její výzdobě:

J. V. M., M. A., V.

B., V. H., B. Sch.....

Úkol č. 17

Ilustrace z dětských knih: přiřadte k obrázkům názvy knih a jména autorů textů i ilustrací.

Úkol č. 18

Kulturní místopis:

Litoměřice, Bezděz	
Hronov, Litomyšl	
Sobotka, Písek	
Malé Svatoňovice, Úpice, Chyše	

4 body	
--------	--

Úkol č. 19

Pojmenujte:

- a) první český naučný slovník:
- b) největší český naučný slovník:

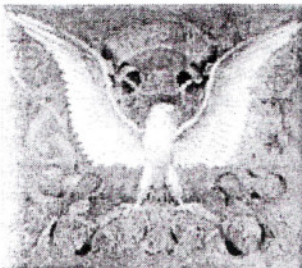
Úkol č. 21

Doplňte názvy hudebních děl podle nabídky:

F. Škroup	
B. Smetana	
A. Dvořák	
L. Janáček	
Z. Fibich	

Nabídka: Libuše, Dráteník, trilogie Hippodamie, Liška Bystrouška, Rusalka, Prodaná nevěsta

Úkol č. 24



Prapor na obrázku namaloval významný český malíř pro tělovýchovnou organizaci.

Jak se organizace jmenovala:

Kdo byl jejím zakladatelem:

Jméno malíře:

--	--